

JUTRO

Importante località nella regione tunisina occupata dalle truppe dell'Asse

Ingenti perdite nemiche — Poderosi attacchi aerei — 23 velivoli abbattuti in combattimento

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 5 dicembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra n. 924:

In Cirenaica duelli di artiglierie.

Duri combattimenti sono continuati nella regione tunisina dove un nodo stradale e ferroviario di grande importanza tattica da più giorni conteso, è stato preso di assalto ed occupato dalle truppe dell'Asse. Il nemico ha subito perdite ingenti in uomini e materiali.

Alla vittoriosa azione hanno concorso forti aliquote di bombardieri in quota e in picchiata. Altre poderose formazioni dell'arma aerea attaccavano a più riprese postazioni di artiglieria e concentramenti di truppe e di carri armati distruggendo o gravemente danneggiando oltre un centinaio di mezzi meccanizzati. Reparti dell'aviazione italiana e tedesca hanno pure rinnovato intensi bombardamenti sul porto

di Bona: Una nave, centrata, è esplosa; numerose altre sono state incendiate. 23 velivoli risultano abbattuti dalla caccia germanica, due da batterie contraeree della regione costiera tunisina; uno dei piloti, un capitano degli Stati Uniti veniva catturato.

Nel pomeriggio di ieri aerei nemici hanno compiuto su Napoli una breve violenta incursione accodandosi a nostri velivoli che rientravano da una azione in Tunisia. Notevoli i danni e numerose le vittime nella popolazione civile: i morti ascendono a 159, i feriti a 358. Un quadruplo motore britannico colpito dal tiro della difesa è precipitato in fiamme nel Golfo. Anche nei pressi di Cosenza sono state sganciate alcune bombe che hanno danneggiato qualche fabbricato civile.

I nomi e cognomi dei morti e dei feriti nell'incursione nemica su Napoli saranno pubblicati dai giornali locali.

Čete Osi zased'e važen kraj v Tun su

Ogromne izgube sovražnika — Silni letalski napadi — 23 letal zbitih v borbi

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil dne 5. decembra naslednje 924. vojno poročilo:

V Cirenaiki topniški dvoboji.

Srditi boji so se nadaljevali na tuniškem področju, kjer so čete osi napadle in zasedle taktično zelo pomembno cestno in železniško križišče, za katerega so se borbe vršile več dni. Sovražnik je utrpel ogromne izgube na ljudeh in vojnem gradivu.

K zmagoviti akciji so prispevale močne skupine bombnikov za visok polet in strmo glavna letala. Nadaljnje močne skupine letalstva so večkrat zaporedoma napadle topniške postojanke in zbirališča čet in tankov ter uničile ali hudo poškodovale nad 100 oklopnih vozil. Oddelki italijanskega in nemškega letalstva so tudi obnovili močno bombardiranje luke v Boni; ena ladja, je bila zadeta in je eksplodirala, več drugih je bilo zažganih. 23 letal so sestrelili nemški lovci, dve pa protiletalske baterije obalne tuniškega področja. Eden izmed pilotov, neki kapitan iz Zedinjenih držav, je bil zajet.

Včeraj popoldne so sovražna letala izvršila kratak, a silovit napad na Neapelj.

ko se nasledovala naša letala, ki so se vračala z neke akcije v Tunisu. Škoda je bila, znatna in žrtev med civilnim prebivalstvom je precej: 159 mrtvih in 358 ranjenih. Neko britansko štirimotorno letalo, ki so ga zadeli strelci obrambe, je v plamenih strmoglavilo v zaliv. Tudi v bližini Cosenze je bilo odvrženih nekaj bomb, ki so poškodovale nekaj civilnih poslopij.

Imena in primiki mrtvih in ranjenih ob sovražnem letalskem napadu na Neapelj bodo objavljena v domačih listih.

Rimski Fašiji počastil poveljnika „Barbariga“

Rim, 4. dec. s. Zvezni tajnik Rima je davi izročil v imenu rimskega Fašija simbolično srebrno bodalo hrabremu poveljniku »Barbariga« Enzu Grossiju. Poveljnik Grossi je prišel v palačo Brasci z admiralom Seguriniem in z ostalimi oficirji s podmornice »Barbarigo«. Mnogočica je spoznala popularnega poveljnika ter se zbrala v veži palače, kjer je imela častno stražo legija mornarjev »Cala Dulio«. Vojaška čast je bila izkazana med sviranjem fašistične himne. Poveljnik Grossi je pregledal legijo mornariških aspirantov in vzel v naročje vojno siroto sina imetnika zlate kolajne D'Avanza. Takoj nato je bil v salonu Julija Cezarja pred prvaki rimskega Fa-

šija izročeno simbolično srebrno bodalo. Zvezni tajnik je spregovoril nekaj besed ter poudaril hvaležnost in občudovanje Črnih strajc ter drznost potopilca »Marylanda« in »Mississippija«, v katerem pozdravlja Rim vse prednje straže Domovine. Poveljnik Grossi je odgovoril in izjavil, da je vesel, da se z njim spominja tudi vseh ostalih italijanskih podmornicarjev, v katerih imenu sprejema dar rimskega Fašija.

Junaška smrt dveh fašističnih hierarhov

Rim, 4. dec. s. V odredbenem listu PNF sta bila imenovana fašista Raffaele Russo Spena, šef oddelka Fašija v Acerri (Napoli), ki je junaško padel v borbi, in Plinio Rinaldi, politični podtajnik Fašija v Vissu (Macerata), ki je umrl za ranami, dobljenimi na afriški fronti.

Vladar in Duce generalu Francu

Rim, 4. dec. s. Nj. Vel. Kralj Cesar in Duce sta poslala generalu Francu naslednji brozjavki:

»Ekselencija generalisim Francisco Franco Bahamonde, glavar španske države, Madrid. — Ob rojstnem dnevu Vaše Ekselencije želimo, da bi Vaša Ekselencija sprejela moje najpriskrnejše voščilne čestitke — Vittorio Emanuele.

»Ekselencija generalisim don Francisco Franco Bahamonde, glavar španske države, Madrid. — Blagovodite sprejeti, Caudillo, ob priliki rojstnega dneva moje najodkritostnejše in tople čestitke, ki jih izrekam v duhu naklonjenega prijateljstva, ki me veže z Vami v spominu na čudovito borbo, ki ste jo Vi zmagovito vodili proti napadu boljševizma, v trdni veri, ki jo imam v bodočnost Španije in v Vaše delo. — Mussolini.

Hitlerjevo voščilno darilo

Madrid, 5. dec. s. General Franco je sprejel nemškega veleposlanika, ki mu je o priliki 50. rojstnega dne izročil kot Hitlerjevo darilo avtomobil in Hitlerjevo osebno voščilo. General Franco je pridržal diplomatskega predstavnika nemškega naroda v prisrčnem razgovoru.

ko zaključil, da bo italijanski narod vztrajal do zmag.

List »Son Gakika« objavlja glavne dele govora, ki bi ga bilo po njegovem mnenju mogoče označiti s temle stavkom: Borili se bomo in zmagali bomo. Dnevnik »Ulu« piše v svojem uvodniku, da je Mussolini moral odgovoriti na Churchillov govor, da bi zavrnil potvorbe anglosaške propagande, ko je odločno proglasil, da je Italija pripravljena boriti se do zmag.

List »Bejoglu«, ki prav tako analizira Ducejev govor, piše, da je ta govor prekosil ves prejšnji. Govor je čudovit po pogumu in odločnosti v odgovoru na Churchill in laži anglosaške propagande. Mussolini je odločno in mirno potrdil, da se Italija ne bo pustila zbežati niti po grožnjah niti po dogodkih. List občuduje mirno ironijo, ki vse iz govora in ki je dokaz samozavesti. Ko se je Duce v svojem govoru skliceval na svoj ljudski izvor, zaključuje list, je samo potrdil, da je ostal zvest Mussoliniju iz za prve mladosti in da je prav ta njegova miselnost izhodišče vseh onih socialnih ukrepov, ki jih je Fašizem izdal za izboljšanje položaja delavskih množic.

Učinkoviti nemški napadi

Pridobitve na terenu pri Tuapseju — 3000 sovražnikov ujetih, okrog 200 oklopnih vozil na novo uničenih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 5. dec. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V odseku pri Tuapseju so nemške čete neprisiljene napadati in dosegle kljub izredno neugodnim vremenskim prilikam pridobitve na terenu ter zaplenile lahko in težko pehotno orožje. Močni napadi Sovjetov v vzhodnem Kavkazu so se spet razbili s hudimi izgubami ob trdovratnem odporu nemških in rumunskih čet. Akcije hitrih oddelkov severno od Tereka so se nadaljevale. Privedenih je bilo 1000 ujetnikov.

V kalniško stepe je bil izveden nov vdor in pri tem razdeljeno oporišče z delavnic za oklopna vozila.

Med Volgo in Donom so Sovjeti tudi v teku 4. decembra napadali z močnimi oklopnimi silami. 75 oklopnih vozil je bilo uničenih, 13 pa onemogočenih za premikanje, razen tega pa je imel sovražnik hude izgube na težkem orožju. Močan lastni napad je razbil sovražnikove oklopne in konjeniške sile, pri čemer je bilo privedenih 2000 ujetnikov in še 14 topov kot plen.

Izvidniško delovanje italijanskih in madžarskih oddelkov na fronti ob Donu je dalo važne uspehe v potzvedovanju.

Na prostoru med Kalininom in Ilmen- skim jezerom je prišlo tudi včeraj do hudih sovražnikovih napadov, ki so jih podpirale posebno močne sile topništva, oklopna orožja in letalstva. 104 oklopna vozila so bila deloma uničena, 6 letal pa so sestrelili oddelki naše vojske. V obrambnih bojih zadnjih dni je uničila samo 68. pehotna divizija 169 oklopnih voz.

Letalstvo je obstreljevalo sovražnikove izhodne postojanke ter kolone na po-

hodu. Letalski oddelki so sestrelili brez lastnih izgub 58 sovražnih letal, poljsko topništvo pa je zrušilo še 3 nadaljnja.

V severnem odseku fronte je bilo pri naraščajočem bojnem delovanju razdelanih 84 bojnih postojank in bunkerjev.

V Tunisu so v teku hude borbe. Važno cestno in železniško križišče je bilo po večdnevni bojih zavzeto v naskoku. Pri tem so bile skoraj popolnoma uničene močne ameriške sile, ki so tvorile prednje oddelke. Sovražnik je imel velike izgube na ljudeh in materialu.

Močni oddelki letalstva vseh vrst so uspešno posegali v borbe na kopnem. Pri tem so bile ponovno napadene artilerijske postojanke in zbirališča čet ter motornih vozil, pri čemer je bilo nad 100 vozil uničenih.

Poleg tega so nemške in italijanske letalske sile učinkovito napadale pristanišče v Boni. Ena transportna ladja je bila hudo zadeta, številne druge pa so gorele. Nemški lovci so sestrelili 23, protiletalske baterije v Tunisu pa še 2 sovražna letala. Pogrešan je bil 5 lastnih letal.

Nad obalo zasednega zapadnega ozemlja je izgubilo angleško letalstvo 6 letal.

Anglosovjetsko strahovanje perzijskega tiska

Ankara, 3. dec. s. Okupacijske anglosovjetske oblasti so odredile najstrožjo cenzuro na vsem ozemlju Irana. Generalni direktor za tisk Gaffari je izjavil, da je treba žrtvovati svobodo tiska in da vojaške nujnosti opravljajo poostreženo cenzuro.

Trajno globok odmev Mussolinijevega govora

Najboljši odgovor Churchillu — Občudovanje in hvaležnost Japoncev — Velik vtis v Turčiji

Berlin, 4. dec. s. Ko je Duce v svojem govoru zaključil z zatrditvijo, da se bo Italija borila za svoje žive in za svojo bodočnost in tudi za svoje mrtve, kajti njih žrtev ni zaman in glas teh mrtvih nalaga borbo do zmag, je bila ena sama beseda na ustnih vseh Italijanov: Ubogali bomo! Veliki govor Ducejev, trdi »Börzen Zeitung« v nekem komentarju, ne obvladuje samo mihi in čustva italijanskega naroda. Tudi v Nemčiji sta nepristranski in preprosti Ducejev report ter jasni in odlični način obračuna s Churchillom in Rooseveltom zbudila največje zadovoljstvo.

Mussolinijev odgovor na Churchillove žalitve, spregovorjen z neprimerljivo silo in s polnim zaupanje v zmago, je nepreklicen in ga bodo razumeli tudi v nasprotnem taboru. Za Churchill in Roosevelt mora biti to lekcija, katere učinek bo trajen. Ta govor bo italijanski narod še bolj stnil in ga naredil močnejšega kot kdaj prej. Za nemški narod, ki stoji ob strani italijanskemu v tej gigantski borbi, je bil najbolj živ in prepričevalen odmev govora povzročen z besedami, s katerimi je Duce zopet potrdil skupnost usode in bratstvo v orožju med Italijo in Nemčijo. Po tem govoru se mora sovražnik prepričati, da se bosta Italija in Nemčija še skupno borili do odločilne zmag.

Tokio, 5. dec. s. Ducejev govor je nadel na globok odmev v japonskem narodu, ki je znal oceniti njegovo odločnost, samozavest in njegovo človeško noto. List »Tokio Simbun« poudarja, da Mussolinijev odgovor razkrinjuje anglosko-ameriško surovost, in Duce ima popolnoma prav, ko izjavlja, da je treba potisniti na stran vsa čustva, ki bi mogla zavirati vojno. Mussolinijeve izjave o Angliji, piše list, o Angliji, ki bi ves svet hotela spremeniti v sužnje, da bi utrdila svoje privilegirane postojanke, bi morale upoštevati vse rase, ki jih britanski imperializem še zatira.

List »Asahi« izraža še posebej globoko hvaležnost japonskega naroda za visoko pohvalo, ki jo je Duce izrekel japonskemu narodu, poudarjajoč, da mora takšna pohvala še bolj poglobiti voljo japonskega naroda za doseg končne zmag. Edina pot, ki k zmagi vodi, pa je združitev vseh narodov sil trojnega pakta, ki jih sovražnik zamaš skuša razdvojiti. List nadalje opozarja na Mussolinijev poziv: boriti se moramo ne le zaradi zmag, temveč tudi zato, da bi mrtvi ne padli zaman.

Ankara, 5. dec. s. Še vedno se beležijo odmevi Ducejevega govora, ki je predmet številnih komentarjev turških listov, ki seglamo poudarjajo odločnost Mussolini-

Ogromno vsestransko delo Stranke za Domovino v orožju

Iz poročila, ki ga je Duceju podal tajnik Stranke na seji Nacionalnega direktorija — Goreča požrtvovalnost ženskih Fašijev

Rim, 5. dec. s. To je izveleč iz poročila, ki ga je tajnik Stranke prečital na sestanku nacionalnega direktorija PNF pod predsedstvom Duceja v Beneški palači:

Med tem ko so na vseh frontah hude borbe, družine borcev stvarno čutijo fašistično solidarnost, ki prihaja preko številnih pobud prav povsod od hiš v velikih središčih do podeželskih koč. Brez odmore se Fašisti vseh činov žrtvujejo, da bi skrbstvo, ki ste ga Vi naklonili za dobro narodo, imelo hotene učinke in da bi se pot socialnega napredka nadaljevala s tistim ritmom, ki ste ga Vi hoteli ojačiti navzlic vojnemu času in ki nas po Vaši zaslugi postavlja pred vse druge narode na področju solidarnosti med stanov.

V krajih, ki so podvrženi sovražnim napadom, je začel mehanizem Stranke delovati, tako in preko svojih organov je dokazal, kako blizu narodu in s kakšno skrbjo zna poiskati najboljše in najbolj stvarno pot za obvladovanje sedanjih velikih in majhnih potreb. V krogu federacij so bili prvaki Fašisti, fašistične žene, vseučilišniki in najmlajši od GILa vsi pohvale vredni zaradi načina požrtvovalnosti in vsi so pripravljeni žrtvovati se še brez štednje energije, vedro prenašajoč kakršno koli tveganje.

Mobilizacija sredstev in ljudi je bila izvelena totalitarno. Potrebščine za obednice, spalnice, ambulatorije, priložnostna bivališča so bila naglo in umno uporabljena, na področju skrbstva in podpiranja pa so hierarhi in podrejeni tekmovali v nudenju svojega bratskega in dostikrat junaškega dela. Tudi spritno grozeče nevarnosti, ko se popirja z vsemi sredstvi iz najbolj ogroženih krajev odsevanje žensk in otrok, katere ljubeznjivo in tovarško sprejemajo v manj izpostavljenih krajih, bo krajevni Fašist ostal na razpolago svojemu hierarhu ter bo zavzel za opravljanje nalog, ki so mu bile dodeljene za trenutek sovražne akcije, svoje mesto vojakov v črti z vso svojo častjo, svojo hrabrostjo in svojo vero. Na sestanku nacionalnega direktorija dne 13. avgusta XX. sem imel priloko poročila podobno o udeleževanju bojevnih uradov. Zdaj lahko ugotovim, da so se v izredni meri razmahnilo tako glede pobude, ki je prišla iz srelišča, kakor glede ojačanja dela na periferiji, s katerimi je bila razširjena akcija s številnimi krajevnimi pobudami.

Stranka je izdala za pomoč po vojni prizadetim nad 637 milijonov lir

Vojna pomoč Stranke in njenih organizacij od 1. februarja do 28. oktobra XX. se kaže v izdatku 367.742.219 Lir. Vse pobude in izvedene skrbstvene akcije so bile kronane z obširnimi in globokimi moralnimi učinki, ki so potrdili važnost vojnega podpiranja za sedanje in bodoče politične svrhe. V letu XXI. bo delovni program še nadalje povečan in izpopolnjen, tako da bodo hrabri boreci se tovariši čutili globoko intimno solidarnost Stranke z borbo, ki jo tovariši bjejo na raznih frontah za neizbežno zmago. Na današnjem sestanku želimo poročati o celotnem dobrodelnem udeleževanju ženskih Fašijev. Tih, goreče in strahno delo tovarišic, ki so se tudi v najmanjših krajih neutrudno žrtvovale pri izdelovanju oblačil, zavojev in pri zbiranju volne, zasluži hvaležnost naroda kot najplemenitejši zgled stvarne in ljubeznjive solidarnosti s hrabrimi boreci. Pripravljenih in odposlanih je bilo v razna operacijska področja 134.283 zavojev v vrednosti 20.487.100 lir. Volne je bilo zbrane 2.537.450 kg v vrednosti 51 milijonov 137.100 lir. Volnenih odpadkov je bilo zbranih 209.257 kg v vrednosti 1 milijona 674.136 lir. Ženski Fašiji so razen tega sodelovali pri izrednem zbiranju okrepčevalnih zavojev, katerih je bilo na-

bran 620.000. Zbirko je organiziral bojevniki urad. V ceoti je bilo okrepčanih v okrepčevalnicah na kolodvoru, na mejah in v podpornih središčih ostalih kolodvorov 3.562.984 vojakov, ki so se vozili mimo. Razdeljenih je bilo vojakom, namenjenih v operacijska področja, 459.000 zavojev Stranke, 9350 fašističnih obiskovalcev je izvršilo 586.597 obiskov pri ranjenih in bolnih, katerim je bilo razdeljenih 84.000 Ducejevih darov. Z 32.814 obiskov na domu je bilo pomagano 851.574 družinam. Razne federacije ženskih Fašijev so pogostile 11.800 sorodnikov borcev.

Velika je bila podpora odelcem iz Severne Afrike in po zračnih napadih prizadetim. Pohvale vredno je hrabro in neutrudno delo, ki ga fašistične žene v mestih, prizadetih od sovražnih letalskih napadov, opravljajo za prizadete.

Delo mladine in skrb za njo

Nadaljujoč akcijo ojačevanja in preurejanja organizacij Stranke, so bili na novo urejeni uradi generalnega poveljstva GILa, katerim so bile po Vaših navodilih dane določne naloge, s katerimi naj mladina glede na duhovne, organizacijske in vojaške potrebe naroda v vojni, predstavljajo prispevek svoje žive sile. Zvest Vašemu povelju, Duce, da je treba iti med narod, je GIL razširil in ojačil svoje udeleževanje v tem izredno kočljivem odseku, kar dokazujejo podatki o šolskih obrednicah in kolonijah, kjer je bilo v gosteh med letom XX. 1.180.688 otrok. Nič manjša skrb je bila posvečena telesni vzgoji in sportnim tekmovalnim prireditvam. Predvojnica vzgoje je bila deležna množica 1 milijon 420.405 mladencev iz nabornih razredov. Organiziranih je bilo 5560 specialnih tečajev, ustanovljeni so bila predmornarska, predletalska in predpadalska taborišča in taborišča za motorizacijo, v katerih je bilo 3000 organizirancev. Z ustanovitvijo združenja evropske mladine je bilo spolno sodelovanje z inozemskimi mladinskimi organizacijami. GIL, ki se je izkazal že na prireditvah v Weimaru, Firenzi in na sportnih tekmah evropske mladine v Milanu, je gotovo sposoben dostojno opraviti novo udeleževanje na najširšem področju obnove nove Evrope.

Ko se je določil akcijski načrt za l. XXI, je GIL predpostavil, da je treba z vsemi napori ojačiti notranjo fronto ter zboljšati duhovno in vojaško pripravo mladine, vse to z namenom, da bo prestana najvišja preizkušnja, ki bo dala fašistični Italiji zmagovit mir. V GUFU je vpisanih 122.382 vseučilišnikov in 30.540 vseučilišnic. Pod orožjem je 72.455 mladencev, od katerih se večina (75 odstotkov) nahaja na raznih frontah. Zadržanje teh mladencev, ki opravljajo svojo dolžnost v polni zavesti in popolnem skladu z duhovno in politično vzgojo novih generacij, je povod za najplemenitejši ponos na njih organizacijo, ki je nedavno upravičeno predložila vsemu narodu, kakšne slavne žrtve so bile iz vrst fašističnih vseučilišnikov v treh vojnah pod znakom Liktorja.

Izvršeni važni organizacijski ukrepi

Stranka se je nadalje živo in tovarško zanimala za uradniške kategorije od najvišjih do najnižjih ter je ojačila odnose med posameznimi organizacijami javnih namestencev, šolstva, železnice pošte in telegrafa in državnih podjetij. Tih delo teh zvestih uslužbenecov Države katerih patriotični duh, disciplina, odgovod in marljivost so brez dvoma važni činitelji v odporu notranje fronte, zasluži največje priznanje.

Z nespremenjeno in neupogljivo strogostjo in prav tako z objektivnostjo se nadaljuje selekcija vpisanih članov Stranke po smernicah, ki ste jih Vi dali, Duce, v poročilu nacionalnemu direktoriju dne 26. maja

Prva obletnica ustanovitve GILL-a

Proslava bo jutri in bo obsegala vrsto kratkih prireditev

Ljubljana, 5. decembra. Te dni je minilo leto, kar je bila v Ljubljanski pokrajini ustanovljena mladinska organizacija GILL. Ustanovitev je narekovala potreba ustvariti društvo, ki bi se zanimalo in bi bilo sposobno vzgajati mladostnike v duhu slovenskega naroda. V pretekli leti je organizacija stala samo nekaj desetih članov. Priljubljeni so se ji najbolj, najskrajnejši: niso se zmenili za tveganosti in niso upoštevali groženj. Danes, ko je minilo komaj eno leto od ustanovitve, je v članstvu v oddelkih GILL-a več tisoč mladenčev in mladenk. Tak je razvoj GILL-a v Ljubljanski pokrajini, kjer je navdušenje mladine zelo veliko in kjer se organizacija GILL-a predstavlja bolj kot kdaj bogata na dejstvih in izpod-

budah. Nadaljni razvoj ne bo izostal, ker ne manjka vodstva in je gorečnost vedno večja.

S to gotovostjo se začenja proslava obletnice GILL-a v zavesti sedanje zgodovinske ure, z mislijo pri naših padlih, z dušo pri borcih, ki se borijo z gotovostjo zmage, ki ne more izostati.

Proslava bo obsegala vrsto kratkih prireditev. Njen spored bo jutri v nedeljo 6. decembra naslednji:

Ob 9.: pozdrav mladinskih zastopstev predstavnikov oblasti.

Ob 10.: predavanje o »začetkih in razvoju mladinske organizacije« (Opera).

Ob 10.30: izročitev zveznega prapora GILL-a, razdelitev križcev za zasluge in zaslužnostnih diplom sodelavcem GILL-a.

Ob 11.: Otvoritev zveznega središča za gospodinjstvo (Tomanova ulica 1).

Ob 11.20: Otvoritev drsališča zveznega poveljstva (Tomanova ulica 1).

Ob 14.: Začetek tekmovalnih iger za člane GILL-a (Drama).

Ob 15.: Začetek utrkarskih predstav za člane GILL-a (Tomanova ulica 1) in začetek filmskih predstav na GILL-ovem zveznem poveljstvu.

Nemško-finski pritisk na Petrograd

Sovjetski napadi imajo tudi namen, ta pritisk po možnosti olajšati

Berlin, 3. dec. Po raznih znamenjih sklepajo v Berlinu, da bo boljšešviki glavni stan podveljbe še nadaljnje napore, da bi olajšali nemški pritisk okoli Petrograda. Nagib za to je treba iskati v kočljivem položaju Petrograda, ki je v položaju industrijskega področja. Podjetje bi imelo namen tudi olajšati preskrbo črt in civilnega prebivalstva, ki je zaprt v mestu. 9. septembra 1941 je nemško uradno poročilo javilo, da je nekoliko motoriziranih divizij severne nemške vojske doseglo Nevo na vznožju Petrograda ter se tam utrdilo na široki fronti, dočim so druge nemške čete osvojile mesto Schlüsselburg ob izlivu Neve v Ladovsko jezero. Od tega dne dalje je Petrograd popolnoma obkrožen s kopne strani. Na Karelski zemljski ožini so to zaporu izvršile finske čete. Na jugu je nemška obkroževalna fronta potekala od Finskega zaliva do Neve in od Neve do Schlüsselburga. Ker pa so Fini dosegli tudi reko Svir, ni mesto imelo odprte nobene poti več, razen južnega dela obrežja Ladovskega jezera, katerega bregovi pa so, razen

na nekaterih točkah, popolnoma neprehodni.

Tega skromnega prostora se boljšešviki poslužujejo že vse leto, da oblegani posadki lahko dobavljajo orožje, strelivo in živila. Južni breg jezera seka samo ena železniška proga med Tihvinom in Kobono. Tu se začenja najkrajša oskrbovalna pot, ki veže rt Morin Nos z južneje ležečim krajem Osinovec, kjer se proga združuje s petrogradsko železnico. Druga pot za oskrbo je držala preko Ladovskega jezera, katerega gospodarji pa so Fini.

Vojni material in živila, določena za Petrograd, morajo zaradi finske kontrole premagovati velike težave po cesti in po železnici. Tu je treba nakladati in prekladati blago z ladij na železnico, kar je zelo zamudno in omogoča Finom česte in uspešne napade. Preskrba Petrograda, njegove vojske in njegovega prebivalstva z vsem potrebnim je tedaj silno težka in draga stvar ter zvezana z ogromnimi žrtvami. (Piccolo.)

Zmeda in nejasnost v francoski javnosti

Odgovornost vale drug na drugega — Demobilizacija se v redu izvaja — Doriot zahteva definitivne odločitve

Berlin, 4. dec. Dogodki, ki so si z mrzlično naglico sledili pretekli teden v Franciji, so vplivali kakor potres. Položaj je še vedno moten, čeprav so se poskrile mnoge, do večerja je komunistične ribe teh motnih vod francoske notranje in zunanje politike, s čimer so razkrile svojo pravo bistvo.

Slode si seje odgovornih činiteljev in izjave raznih kupin in predstavnikov raznih struj.

Berlinske agencije seveda ne pripisujejo vsem tem pojavom večjega pomena, kakor ga zaslužijo, temveč jih samo beležijo kot kronisti.

Demobilizacija gre medtem stojo pot naprej in se dnevno odpusti 2000 do 3000 vojakov.

Največje zanimanje Francozov velja dogodkom v Toulonu. Razprav ni ne konca ne kraja in vsakdo bi rad povedal svoje mnenje. V uradnih višjih krogih je opaziti zadrego. Izjavljajo, da bodo te dni prešli izčrpani poročila o okoliščinah, v katerih je prišlo do samopropitja francoskega brodarstva v Toulonu. Poročila pravijo, da se nad vsem toulonskim mestom dviga gost oblak dima, ki se vije iz na pol potopljenih ladij v luki, od katerih nekatere še vedno gore. Na področju pristanišča in v neposredni bližini je vse mirno in življenje se normalno razvija. Poveljnik okupacijskih čet je obvestil pomorskega prefekta, da se civilnemu prebivalstvu ni treba bati najmanj vznemirjati, kajti okupacijske sile bodo povsod vzdržale red. Trdnjave, ki obdajajo mesto in katerih izročitev se je izvršila brez najmanjšega incidenta, so sedaj zasedene po okupacijskih četah. Večji oddelki nemške pehote so razmeščeni v neposredni bližini mesta. Toulonske ladjedelnice, v katerih so se v glavnem gradile križarke, podmornice in rušilci, obnovljajo svoje delo.

Kakor rečeno, se med tem polemike in razprave nadaljujejo, a nimajo nazadnje drugega pomena kakor tega, da drug na drugega vale odgovornost. Tako so na primer nekateri, ki obtožujejo nacionaliste, drugi se spet jeze na »kolaboracioniste« itd. Francoska ljudska stranka, ki ji je na čelu Doriot, je imela v Parizu sestanek, na katerem je bila izglasovana resolucija, ki ugotavlja, da so poslednji dogodki v Franciji in kolonijah rezultat francoske filioameriške politike in notranjega protirevolucionarnega pokreta. Francija, pravi resolucija,

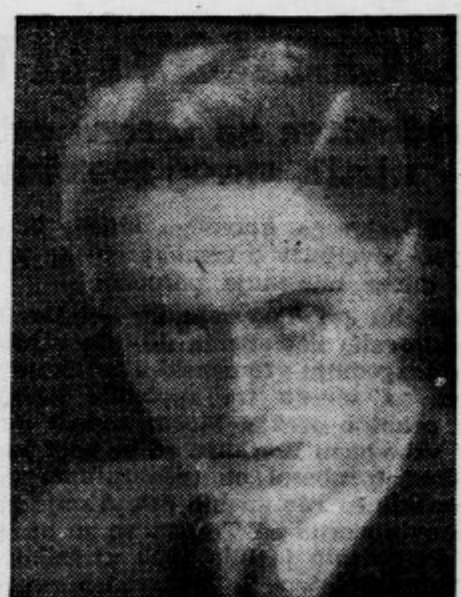
si lahko pridobi zaupanje ostalih evropskih narodov samo, če dokončno zavrne svojo dvomno politiko iz preteklosti, ki naj bi potisnila v pozabo nekatera izdajstva francoskih mož na visokih mestih in njihovih privržencev. (Stampa Sera.)

Aretacije v Franciji

Vichy, 4. dec. s. Francoske oblasti so dale aretirati bivšega predsednika vlade Edvarda Herriota, ki je bil doslej konfiniran v svoji vili, nadalje predsejnika delavske zveze Leona Jouhauxa, bivšega podtajnika v zunanem ministrstvu Franca Le Tessanta, ter načelnika francoskega sporta Jeana Borotra.

Pred letom dni je padel inž. Franc Emer, ena prvih žrtev komunističnega terorja

V petek, 4. t. m., je poteklo prvo leto, odkar je kot ena prvih političnih žrtev komunističnega terorja med Slovenci padel pod kroglami zadržnega morilca inž. Franc Emer. Umorili so ga v najlepši mladeniški dobi, ko je bil poln idealov in poln borbenosti za uresničenje teh idealov. Za nje je žrtvoval tudi svoje cvetoče življenje.

Umorjeni mladenič je bil sin vsrgega tehničnega svetnika inž. Franca Emerja iz Kranja in njegove soproge ge. Anice roj. Savnik. Ko je dovršil kranjsko realno gimnazijo, se je odločil za rudarsko stroko, ki jo je študiral na rudarski visoki šoli v PH. Bramu in na rudarski fakulteti univerze v Ljubljani. Preden je mogel stopiti v praktično poklicno življenje, ga je prehitela vojna in mu prekrizala njegove račune. Hotel je porabiti čas za poglabitev svojega strokovnega znanja, a njegov idealizem, ki so mu ga vcepili starši, mu ni dal, da se ne bi zanimal tudi za javne zadeve, za koristi in skrb za svojega ljudstva. Na tej poti je trčil ob komuniste.

Lansko jesen so začeli komunisti, ki so se skrivaj že prej pripravljali, razpletati svoje mreže med Slovenci. Zaradi raznih razmer med nami v letih tik pred vojno in še bolj zaradi nezadostne politične izkušenosti, so bili v naši javnosti dvomi, ki niso bili doraščali pisklensko premeteni komunistični taktiki, temveč so ji nalivno nasledili. Dali so se preslepti in

„Prima linea“

Izšla je 5. številka glasila Zveze borbenih fašijev za Ljubljansko pokrajino. Zanimiva vsebina stoji popolnoma pod močnim vtisom velikega zgodovinskega govora Ducejevega. List je objavil govor v celoti, tako da ima vsakdo priložnost, da se do podrobnosti seznani ne samo z vsebino, ki jo poznamo že iz naših listov, marveč tudi z onimi značilnimi, ki odlikujejo Mussolinijeve govore, z blestečim njegovo frazeologijo in z drugimi značilnostmi, ki se v prevodu ne dajo točno podati. Naslednji članki so posvečeni obsoju barbarskega načina vojevanja, ki so se ga Anglie lotili nasproti Italiji, uničujoč mirna, neutrjena mesta, pokončavajoč nesmrtno italijansko umetnino, ki so že davno last vsega omikanega človeštva ter obmetavajoč z bombami bolniške ladje.

Času primeren je nesporno tudi članek o »budiduu, viteškem zakoniku borbenega japonskega naroda, ki je treba njegov ne-nadno nagli dvig in razvoj iz zapuščene, azijske države v sodobno vlesilo, pripisati duhu »budista«. Peta stran lista je posvečena italijanskemu gledališču, deloma pa tudi silnim likom nekdanjega in sedanjega rimskega cesarstva. Veliko pozornost posveča list socialnim vprašanjem, o čemer pričajo temeljiti članki šeste strani. Tudi poročila o delovanju fašistične organizacije so se v kratkem času, odkar izhaja glasilo, lepo razmahnila, kar zopet dokazuje, da se organizacija prav marljivo giblje.

Praznik topništva, mornarice in gasilcev

Rim, 4. dec. s. Topništvo, inženjeri, mornarica in gasilci, katerih zaščitnica je sv. Barbara, so proslavili svoj praznik. Povsod so bili resnobni spominski obredi na preteklo in sedanjo slavo. Posebno pomembne so bile proslave na fronah. Poveljniki so ponosno omenjali padle za veličino Domovine.

V Rimu so bile proslave v vojašnicah, ki so bile okrašene z zastavami. V zborovni dvorani poveljstva je mornariški podtajnik Riccardi izročil svojem padlim in pogrešanim in hrabrim mornarjem odklovanja za vojaško hrabrost. V cerkvi sv. Marije in v kripti padlim v Magnanopolju, so bile svečane službe božje za padle topništva, inženjerstva, mornarice in gasilcev. Zastopstva so nato položila lorvorjevence na grob Neznanež junaka in na svetišču palih za Revolucijo. Popoldne je generalni direktor gasilske službe prefekt Giombini po radiu govoril vsem gasilcem in povečeval njih junaštvo in samozatajevanje ter jim sporočil pozdrav podtajnika Buffirina. Proslava se je zaključila s prireditvijo za vojne ranjence, katero je organiziralo v vojaški bolnici Celia poveljstvo topniškega polka.

Na Indijskem oceanu

potopljene sovražne ladje
Lorenzo Marquez, 5. s. Listi poročajo, da so podmornice Osi pretele štiri torpedirale in potopile v vodah Indijskega oceana tri anglosaske ladje, med njimi britanski parnik »Llandaf Castle«, ki je izpodiral 10.799 ton in ki je imel na krovu kakih 1000 južnoafriških vojakov.

Aretirani komunistični teroristi v Španiji

Madrid, 5. dec. s. Policija in civilna garda sta aretirali 22 nevarnih marksistov, med njimi nekoga Miguela Uceto in njegovo ženo in Joseja Nicasija, ki so bili lastniki neke govine, kjer se je skrivaj znameniti Campesino skupaj s poveljnikom mednarodnih brigad Listerjem. Ob sta zagrešila nešteto umorov in ropov.

zapeljati po hinavskih komunističnih geslih in mnogi so verjeli, da so se komunisti čez noč spremenili in da jim gre res za koristi slovenskega ljudstva. Slep so šli na limanice, ki so jim jih komunisti nastavili s takozvano »Osvobodilno fronto«. Vsaj, kar je bilo doboronamernih med njimi, se niso zavedali, da je »osvobodilna fronta« le krinka za čisti protinarodni komunistični trockistični kova.

Mlad, inž. Emer ni nasledel. Ze takoj od začetka je spregledal nepošteno in za narod tako pogubno komunistično igr. Zato je zavračal vsa vabila, naj se pridruži, tudi on. Ko so vabilom sledile grožnje, ga tudi te niso omajale, temveč ga le še bolj prepričale, da je na pravi poti, ter ga vzpodbudile, da je začel odpirati očel tudi prijateljem in znancom. Njegovo delo ni bilo brezuspešno in od tedna do tedna je raslo število mladih narodnjakov, ki so spregledali pogubne trockistične namere in postajali aktivni borci proti njim.

Zaradi tega njegovega delovanja je komunistično vodstvo spoznalo v inž. Emerju opasnega nasprotnika ter sklenilo, odstraniti ga za vsako ceno. Poslalo je nad njega svoje rablje. Očitvidno po izdaji jim je Emer padel v roke in lani 4. decembra popoldne so ga zahrbtno umorili v Šiški v Jernejevi ulici. Ubil so narodnjaka idealista nadebudnega mladeniča. Po svoji preizkušni taktiki, ki se jim je v začetku žal tolikokrat obnesla, so ga potem skušali še oblatiti kot narodnega škodljivca in izdajalca. Kdor je mlado žrtev poznal, je že takrat spregledel to komunistično laž, ravno tako tudi ves, že takrat veliki krog onih, ki so poznali komuniste in njegove metode. Nadaljnji žalostni razvoj je moral počuti tudi zaslepljenec in zapeljavec in danes je Emerjev spomin v vsej pošteni javnosti čist in časten.

Leto dni je poteklo, odkar je bil umorjen inž. Emer, ki je padel, kakor rečeno, kot ena prvih vidnih žrtev komunističnega terorja. V tem letu se je marsikaj spremenilo. Pokazalo se je na eni strani, kako prav je imel mlad, inteligent, ko je tako odločno zavrnil komunistične vabe, pokazalo pa se je na drugi strani tudi, da njegova žrtev ni bila zaman. Število idealnih protikomunističnih borcev se je trajno večalo in množilo. Borbenost, ki je vodila Emerja, se je širila in krepila, dokler ni končno zajela ogromne večine našega ljudstva.

Gospodarstvo

Gospodarske vesti

== Zboljšana oskrba Grčije. Med vladami Italije, Nemčije in Grčije so bila te dni zaključena pogajanja, ki so imela namen doseči poglobitev gospodarskih odnosov Grčije z Italijo in Nemčijo in zboljšanje preskrbe Grčije. Posebna pooblaščenca Italije in Nemčije sta bila že prejšnji mesec postavljena kot posvetovalna organa grške vlade, da izdelata načrt za zboljšanje oskrbe prebivalstva z najvažnejšimi živilni in življenjskimi potrebščinami, za zboljšanje razdelitve proizvodnje, kakor tudi za oživljenje gospodarstva in povečanje produkcije. Na podlagi med Italijo in Nemčijo sklenjenega dogovora bosta obe državi povišali dobave industrijskih izdelkov v Grčijo. Predvideni so tudi ukrepi, ki imajo namen preprečiti podražitev blaga, uvoženega iz Italije in Nemčije, na poti do potrošnika. Z izvedbo načrta potrebne ukrepe na področju diriganja cen in dotoka blaga bo izdelala tričlanska komisija, obstoječa iz predstavnikov italijanske, nemške in grške vlade. Izvedba dogovora, kolikor se tiče italijanskega blaga, bo v rokah družbe »SACIG«, ki je bila pred meseci ustanovljena od italijanskih interesov, razdelitve blaga iz Nemčije pa bo v rokah družbe »DEGRIGES«, ki jo je ustanovilo nemško gospodarsko ministrstvo. V upravna odpora obeh družb bodo pritegnjeni še zastopniki grškega gospodarskega ministrstva.

== Italijanska tobačna industrija. Po uradnih podatkih, ki so bili sestavljeni tik pred vojno in ki so sedaj objavljeni, je v Italiji 25 tobačnih tvornic, ki zaposlujejo 21.484 oseb. 11 velikih tvornic zaposluje 13.400 oseb, ostalih 13 tvornic pa 8.053 oseb.

== Pred gradnjo velikega dunavskega mostu med Rumunijo in Bolgarijo. Kakor je znano je v spodnjem toku Dunava od Beograda navzdol od izliva v Crno morje en sam železniški most, in sicer pri Crni vodi na progi Bukarešta—Konstanca. Kakor smo že poročali, je prišlo do sporazuma med Bolgarijo in Rumunijo glede skupne gradnje železniškega in cestnega mostu preko Dunava, ki bo verjetno zgrajen med Ruščukom na bolgarski in Gjurjevom na rumunjski strani. Tu je bil lani odprtoven za silo železniški trajekt. Za določitev podrobnosti je te dni odpotovala bolgarska delegacija v Bukarešto. Vest o sklenitvi sporazuma je vzbudila v vsej bolgarski javnosti veliko pozornost. Razvil se je živahna diskusija o tem, kako naj se zgradi ta most. V sofijskem listu »Mir« se inž. Dobrovo zavzema za to, da bi se zgradil železobetonski most v dveh etapah, in sicer za železnico in za ceste, pisec pa obenem predlaga, da se most ne bi zgradil pri Ruščuku, temveč bolj zapadno, tako da bi se ustvarila tudi krajša železniška zveza v smeri proti Baltičskemu morju.

== Paprika namesto popra. Iz Budimpešte poročajo, da se je letos nadalje povečalo povpraševanje inozemstva po papriki, kar je v zvezi z okolnostjo, da je onemogočen uvoz popra v Evropo. Mađarska je izvozila že velike količine paprike. Veliko povpraševanje bo omogočilo tudi predelavo semena in ostalih delov, iz katerih se da pridobiti provrsten nadomestek za črni poper. Mađarske tvornice konzerv so ta novi izdelek že preizkušile in ga že uporabljajo kot nadomestek za poper.

== Likvidacija kmečkih dolgov v Srbiji. V letih, ki so sledila svetovni gospodarski krizi, je bilo vprašanje kmečkih dolgov, zlasti na področju Srbije, eno najaktualnejših. Z uredbo o likvidaciji kmečkih dolgov je bilo to vprašanje pred leti končno javno rešeno s delnim odpisom dolga, medtem ko morajo kmečki dolžniki ostanek vplačati v letnih obrokih. Pri plačevanju teh obrokov pa so bili kmečki dolžniki tudi v zadnjih letih zelo neredni. Kakor poročajo iz Beograda, je sedaj Privilegirana agrarna banka pozvala kmečke dolžnike na področju Srbije, da najkasneje do 15. januarja prih. leta vplačajo že zapadle obroke, sicer bodo prisilno izterjani in vrhu tega zapade v nasprotnem primeru ves dolg. Ta oster ukrep je bil izdan, ker se je položaj kmečkih dolžnikov v zadnjih letih bistveno zboljšal in imajo kmetje danes denarna sredstva, da dolg poplačajo. Sedanja gospodarska položaja kmetja je tudi bistveno boljši kakor v času, ko je bila izdana uredba o likvidaciji kmečkih dolgov. Verjetno je, da bo v Srbiji uredba sploh spremenjena, kar bi bistveno olajšalo gospodarske razmere. Po statistiki Privilegirane agrarne banke dolgujejo srbski kmetje še 1.094 milijonov dinarjev, in sicer Privilegirani agrarni banki 619 milijonov, ostalim upnikom pa 475 milijonov.

== Narasla španska proizvodnja živega srebra. Po uradnih podatkih je lani znana proizvodnja živega srebra v Španiji 2950 ton in je bila največja v zadnjih 20 letih. Prodanih je bilo 40.695 steklenic živega srebra, od tega le 710 steklenic ali 1.7% v Španiji sami. Vsa ostala količina pa je bila izvožena v inozemstvo.

== Plovdivski velesejem. Kakor poročajo iz Sofije bo velesejem v Plovdivu prihodnje leto prirejen v času od 26. aprila do 9. maja. Po mnenju velesejemске uprave ni razloga, da se sejm ne bi vršil. Bolgarsko kmetijsko ministrstvo se bo udeležilo velesejma s posebno razpravo, ki jo bo pripravilo v sodelovanju s organizacijo nemškega kmetijstva. Zastopniki Italije, Mađarske

in Grčije so se obrnili na velesejemsko upravo, da bi dobili za ta velesejem večjo površino razstavnega prostora. Italija bo dobila velik samostojen paviljon.

Naraščajoča anglo-ameriška rivaliteta

Berlin, 4. dec. s. General Eisenhower, poveljnik angloameriških čet v Afriki, je pozdravil izdajalca Darjana kot državnega glavarja v Severni Afriki. S tem je potrdil, kar je bilo odkrito pred dvema dnevi, da je bil admiral Darjan dejansko imenovan za Rooseveltovega namestnika na črnom kontinentu. Do tu stvar ni presenetljiva in čudna. Presenetljivo in čudno do neke točke vsaj pa je, pravijo tukajšnji pristojni krogi, da je angleška vlada sporočila, da tega imenovanja ni mogoe priznati, kajti, povedano z Edenovimi besedami, se London ne smatra obvezanega za to, kar je storil in kar dela Darjan. Očitno je, da gre zopet za nedvoumno manifestacijo angloameriške rivalitete. Kdo bo končno na površini? Gotovo je, komentira ironično »Lokal Anzeiger«, da bo Amerika vse preživela. Ni bilo zaman triumfalno naznanjeno, da so na strelj nekega newyorškega nebotičnika namestili največje srebro na svetu, tako da bodo prebivalci lahko slišali alarmni signal tudi ob največjem cestnem tršču. Edenu ne preostane nič drugega, kakor da si pusti zgraditi največji megalon na svetu.

Zeneva, 4. dec. s. Po nekaterih informacijah iz Londona naj bi admiral Darjan brozjavil v Washington dolgo spomenico, s katero naj bi opravičil vse svoje zadržanje od premirja do danes. Darlanu naj bi predlagali, da se umakne po vojni iz javnega življenja. Očitno je, da je Washington kljub poškujenim naporom Londona, da bi bil dosežen kompromis, vedno bolj vplival in s tem znova dokazal, da se Zedinjene države prevzede dokončno vodstvo vojne s političnega in strateškega vidika. Londonu preostaja samo, da se ukloni in da se nasmehe zlobni igri.

Radio Ljubljana

NEDELJA, 6. DECEMBRA 1942-XXI.
8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanskem. 8.15: Orgelski koncert Domenica D'Ascoli-ja. 11.00: Prenos pete maše iz Bazilike Presv. Oznamenja v Firenzi. 12.00: Razlaga Evangelija v italijanskem (O. D. B. Marino). 12.15: Razlaga Evangelija v slovenskem (O. G. Sekovanic). 12.30: Poročila v slovenskem. 12.45: Simfonična glasba. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanskem. 13.15: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenskem. 13.20: Operna glasba. 14.00: Poročila v italijanskem. 14.15: Koncert Radijskega orkestra in Komornega zbora, vodi dirigent D. M. Sijanec. — Slovenska glasba. 15.00: Poročila v slovenskem. 17.15: Dr. L. PUS: Praktična navodila za kmetovalce — predavanje v slovenskem. 17.35: Koncert Kvinteta Harmonik. 19.30: Poročila v slovenskem. 19.45: Laska glasba. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanskem. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenskem. 20.45: Operna glasba. — Orkester vodi dirigent Gallino. 21.15: Novi orkester vodi dirigent Fragna. 21.45: Koncert violinista Enrika Campajola. 22.45: Poročila v italijanskem.

PONEDELJEK, 7. DECEMBRA 1942-XXI.
7.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenskem. 12.45: Operna glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 13.15: Poročila Vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v slovenskem. 13.25: Orkester, vodi dirigent Segurni. 14.00: Poročila v italijanskem. 14.15: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec. Glasba za godalni orkester. 14.45: Pisana glasba. 15.00: Poročila v slovenskem. 17.15: Koncert Kmečkega tria. 17.35: Koncert tria Emona. 18.00: Prenos koncerta iz dvorane hotela Union, vodi dirigent D. M. Sijanec, sodeluje pianist Anton Trost. 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenskem. 19.45: Polke in mazurke. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenskem. 20.45: Simfonično-vokalni koncert, vodi dirigent Tiersi. 21.50: Filmske pesmi, izvaja orkester, vodi dirigent Segurni. 22.20: Koncert pianista Nina Rossija. 22.45: Poročila v italijanskem.

Dotrpela je in odšla med nebeške krilatce naša zlata

Ljerkica

Na žalni poti jo bomo spremili v ponedeljek, dne 7. decembra 1942 ob 2. uri popoldne z žal, kapelice sv. Jakoba na pokopališču k Sv. Križu.

Ljubljana, 5. decembra 1942.

ADOLF in ŠTEFA CARMAN, starši; MANJA, sestra — in družini CARMAN in RODE.

V neizmerni tugi naznanjamo, da je nenadoma preminil moj dobri soprog, očka, sin, brat itd., gospod

Miroslav Jeršan

TEGOVSKI ZASTOPNIK

Dan in ura pogreba se objavi.

Prosimo tihga sožalja.

V Ljubljani, 5. decembra 1942.

Zalujoča soproga FRANJICA roj. PIRNAT; JERNEJCEK, sin ter ostalo sorodstvo.

Letalski boji na zapadu

Berlin, 4. dec. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so bile danes letalske borbe nad zasedenim ozemljem na zapadu. Eskadrile letaj »Focke Wulff«, so napadle močno so vrzane skupine lovcev, ki so se skušale približati zasedenemu ozemlju na zapadu, ter so jih razpršile. Ob odličnem vremenu in nebu brez oblakov so nemški lovci brez tistih izgub lahko sestrelili 5 »Spitfireov«.

Angleži obstreljujejo francoske potniške vlake

Pariz, 4. dec. s. Angleška letala, ki so preletela Normandijo in področje Ose, so obstreljevala s strojnimi potniške vlake. Bilo je smrtnih in ranjenih žrtev.

Vaše razvedrilo naj bo „Dobra knjiga“

Na Dolenjskem v rimski dobi

Trebuje v rimski dobi Praetorium Latoblicorum

Ob novo zgrajenih cestah so nato nastale večje vojaške in tudi meščanske naselbine, med katerimi je bila največja in tudi najvažnejša Neviodunum, ki je stal približno na mestu današnje vasi Drnovo, uro hoda od Krškega. Neviodunum je bilo zelo bogato, toda vsekakor je bilo mnogo manjše in posebno strateško tudi manj pomembno od Neviodunuma. V Ostrogu pri St. Jerneju je bilo po vrhovih in njivah najdenih na stotine rimskih grobov in je tu pač bilo grobišče mesta Krucija.

Zelo skromne podatke imamo doslej o rimski vojaški naselbini Acervone, ki je bila po izkopanih sodeč zapadno od Stranske vasi v bližini Višnje gore. Ta naselbina je, po vseh znakih sodeč, imela

edino nalogo, da je nje vojaška posadka ščitila promet po najvažnejši dolenjski prometni žili iz Emone do Neviodunuma in je

tako bila tudi bržčas najmanjša vojaška posadka na Dolenjskem. Ob stočju Krke in in Save pa je bil domnevno ob cesti Neviodunum—Siscia Municipium Latoblicorum s močno vojaško posadko.

Upravno je spadalo Dolenjsko s Emono vred najprej k Panoniji (Pannonia superior), ki pa je bila za cesarjev Diocletijana in Maksimilijana okoli leta 300 razdeljena v dve novi pokrajini: Valentijo in Savijo. Pokrajina Savija je bila ob Savi in je segala od Drave do Dalmacije ter je tako tudi vse Dolenjsko spadalo pod to pokrajino. V prvih začetkih je bila v novih pokrajinah združena vojaška in državna uprava in šele okoli leta 350. je prišlo do njih ločitve. Oblast prve stopnje je bila občina, vendar pa njeni uradniki niso prejemali nobene plače. Od davkov se je pobiral le zemljiški davek, ki je bil predpisan na podlagi takrat že narejenega katastra in je znašal dva odstotka dohodkov ter malenkostno doklado v pridelih. Le vsako peto leto pa se je pobiral tudi malenkosten obrtni davek. Pač pa so Rimljani jeli takoj nabirati po Dolenjskem vojaške, med katerimi so bili nekateri celo uvrščeni med pretorijance (cesarjevo telesno stražo). Pozneje pa so vojaški služili izključno doma, da so lahko branili domačo zemljo pred navali barbarskih narodov.

Ves svet v plamenu vojne

Trdote sedanje vojne so neizmerne. Kakor ni bilo v zgodovini nobene vojne, ki bi zavzela tolikšen obseg, tako tudi ni bilo nobene, ki bi vsaj približno spravila v pogon tolikšne energije, kakor jih je sedanja vojna. Ljudske množice nastopajo v astronomskih številkah: 100 milijonov Nemcev, 45 milijonov Italijanov, 50 milijonov drugih evropskih zaveznikov stoji na eni strani. K tem se priključuje še 100 milijonov Japoncev z njihovo ogromno močjo v vzhodni Aziji. Na drugi strani je 45 milijonov Angležev, 125 milijonov Američanov in kar je po enem letu vojne še ostalo od Sovjetske zveze, morda še okoli 100 milijonov ljudi. Nadaljnjih 200 milijonov, ki so bili v boju, je že iz njega izločenih: Francozi, Poljaki, Nizozemci, Belgijci, Grki, Srbi, Ukrajinci, Belorusi in tucat ljudstev v Sovjetski zvezi, ki jih je Stalin poglaval v vojni in jih prisiljal, da so se z orožjem v roki dvignili proti Evropi.

Za številom in veličino bojovnih sil na rodovov pa prav nič ne zastaja razširjenost vojnega področja. Skoraj 3000 km je dolga vzhodna fronta, ki poteka vzdolž vzhodnega roba najbogatejših in najvažnejših ozelel Sovjetske zveze. Komaj krajša je atlantska fronta od severnega rta do Biskajskega zaliva. Neizmeren je vsakom pomenu besede pa je tudi borbeni prostor podmorja, ki operirajo med roki Sv. Lovrenca v Kanadi in kanalom Mozambika na Indijskem oceanu. Pri tem niti ne omenjamo za naše pojme nepredstavljivih daljav Tihega oceana, ki je postal bojišče Japoncev proti Anglosasom in prizorišče silnih zmag japonskega zavezništva nad anglo-ameriški silami. Sedanja vojna je svetovna vojna ne samo kar se tiče geografskega položaja prizadetih držav, ampak tudi kolikor zadeva bojišče same. To je najrazglednejša borba, ki se je kdaj koli vršila.

Treba je imeti omenjeno sliko kot celoto pred očmi, če hočemo pravilno presojati dogodke in posameznosti. Iz globine naproti se očituje tudi trdota borbe Obe anglosaški velisili združujeta namreč z vsakim geografskim imenom, ki smo ga vsajkrat omenili, in z vsakim nahajališčem surovin, za vsakim strateškim položajem, ki se skriva za temi imeni, čisto konkretno posetne predstave. Ali so že lastniki postojank ali pa so bili to pred serijo svojih porazov v začetku vojne, ali pa jih žele šele osvojiti iz rok svojih sovražnikov ali celo zaveznikov, samo da bi izvajali oblast in črpali bogastvo. Za velik dobiček igrajo vsi: Američani hočejo s svetovnim gospodvom pridobiti tudi angleški imperij. Angleži žele, da bi z vzpostavitvijo svojega imperija ne imeli hegemonije same v Evropi in Afriki, ampak tudi v Aziji in vseposod drugod, kjer so v zadnjem času morali deliti oblast in moč z Američani ali Rusi. Stalin se končno bori za gospodstvo v Evropi, ker se nadeja, da bo iz njene boljše organizacije dobil moči za svoj stari program svetovne revolucije, katere uresničenje je bilo prepričeno z nastopom narodnega socializma. Zda se skušajo Rusi z orožjem v roki izpeljati svoj načrt.

Vsemu temu stoji na poti Os s svojimi

ogromnimi fizičnimi in duhovnimi silami, a tudi s svojimi zahtevami. Zaradi tega so vse tri imperialistične klake v Londonu, Washingtonu in Moskvi pokazale svoje globoko in neizmerno sovražstvo proti tvojim, ki je njihove načrte izpremenila v čiste utopije. Dejstvo, da se želje ki jih zasledujejo, niso izpolnile, je vzbudilo sovražstvo in srd, ki jih priganja, da ne ozirajo se na svoje poraze, vedno znova žrtvujejo nešteta človeška življenja.

Najboljši primer za to so boji na vzhodu. Medtem ko so Sovjeti napadali Ržev in Voronež, je bila zavzeta kotlina Donca in medtem ko so pred Stalingradom krvaveli, so izgubili Kubansko pokrajino in stotine kilometrov ozemlja naprej proti Kavkazu. Zaradi takšnega načina vojevanja, ki je imel za posledico velikanske izgube ljudi in vojnega gradiva ter proizvodnih področij, so se sovražnikove moči znatno oslabil. Srd in jeza pa sta ostala in jih ženeta k vedno novim napadom.

V preteklih dneh smo podoban primer doživeli na bojišču v Afriki. V tej puščav-

In una base aerea italiana: si riforniscono le mitragliatrici di un caccia in procinto di partire — V nekem italijanskem letalskem oporišču se strojnice nekega lovca pred odletom založe z naboji

ski borbi, ki je bolj podobna vojni na morju kakor na suhem, je Churchill z enakim sovražstvom, kakor ga kažejo njegovi zavetniki v Moskvi, izvedel napad. Iz sporočil vrhovnega poveljstva je razvidno, da so zavezniški morali pri tej svoji operaciji žrtvovati nešteta človeških življenj in vojnega gradiva. Toda Churchill to ne moti. Kljka, ki jo predstavlja in za katero vodi vojno, ne sodi namreč na afriškem bojišču, ampak v londonskih klubskih naslanjačih. Zanj so človeške izgube samo majhna računska stvar.

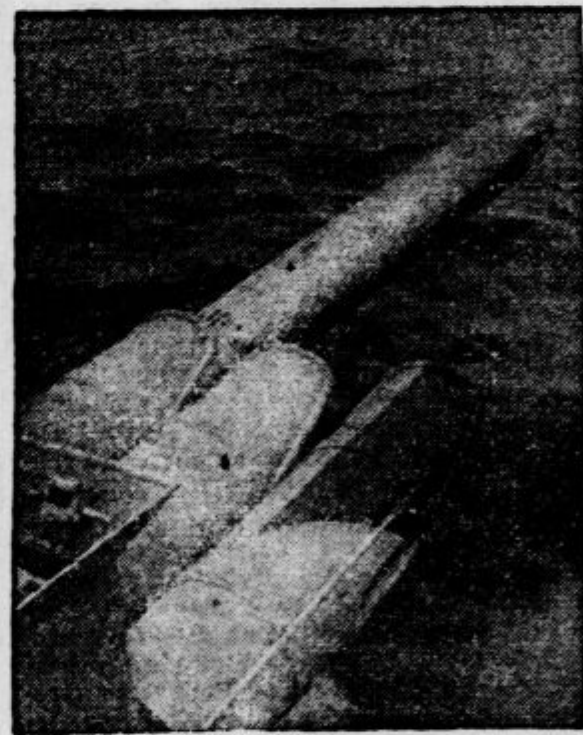
Toda kjer koli napadajo zavezniški: na zimske bojišče na vzhodu, pri Dieppu ali v Afriki, povsod se znajdejo pred zakonom razvoja, ki so ga priklicali z vojno napovedjo nemškemu rajhu sami v življenje. Razvoj dogodkov je dal prav nam in ne napadalcem. Sicer ne bi danes Nemci stali na Kavkazu, na severnem rtu in ob Biskajskem zalivu, ampak oni v Berlinu. Srd in sovražstvo so se zavezniški Osi uprili še z večjo odpornostjo in napadalno silo, kakor jo ima sovražnik. Kajti oni vedo, da usoda nikomur ničesar ne pokloni, tudi najupravičenejšemu ne. Zato se bore z vsemi silami in z vso močjo na fronti in doma, zavedajoč se svojih ciljev. (»Neues Wiener Tagblatt«.)

Torpeda proti cisternam

Angloameriška propaganda se mnogo trudi, da bi povprečni Angloamerikanec, takozvani ljudje z ulice, imeli vsak dan priliko čuditi se strateškim vrtilom Roosevelta in Churchilla. Dnevno se čita vest o izkrcavanju ameriških čet na Irskem, v Afriki ali na srednjem vzhodu ter se govori o tem kakor o velikih uspehih, samo zaradi tega, da bi se pogledi poučenejšje javnosti odvrnili od pomanjkanja bencina, ki ga vse bolj čutijo v Zelnjenih državah. Na prvi pogled izgleda da trditve neverjetna. Leta 1940. je proizvajala samo severna Amerika 183 milijonov ton petroleja, kar odgovarja dvem tretjinam vse svetovne proizvodnje. Petroleja je torej v izobilju, a Zedinjene države vendar uvažajo omejitve potrošnje. Imenovale so posebnega »dik-tatorja za gospodarstvo z bencinom«, uvidele nakaznice, zabranile vožnje, tola nekaj niso mogle: preprečiti dviganja cen bencinu na črni borzi. Povprečni Amerikane, nenavajen na to, da se država vmešava v njegovo zasebno življenje, že začneja po malem razumevati položaj in prihaja v nasprotju s potvorbami angloameriške propagande do zaključka, da je vzrok vsega pomanjkanja v akcijah nemških podmornic. To je odkrito napisal pred časom tudi časopis »Philadelphia Record«, ki je imenoval brezobzirno postopanje, da osovinske podmornice potaplja s posebnim veseljem prav ameriške petrolejske ladje.

Po prvi svetovni vojni je izjavil nek angleški politik, da je antanta izplavala iz vojne kot zmagovalka samo na valovih olja in petroleja. Tedaj je Amerika izkoriščala nahajališča petroleja v področjih New Yorka in Philadelphie, kar je imelo za posledico hitro in sigurno dobavljanje. Potem je bila glavna proizvodnja prenešana v srednjeameriške države in Mehiki zaliv,

medtem ko se v severni Ameriki pridobiva komaj še 5% celotne proizvodnje. To dejstvo se v normalnih razmerah očituje samo z neznatnim porastom transportnih stroškov, zdaj v vojni pa zavzema tragične razmere. Med proizvajalnimi področji in tvornicami tankov in letal, ki jih je treba prekrivati z oljem in bencinom, da bi lahko služili svojemu namenu, leže velike razdalje, preko katerih je treba z ladkami preprežati potrebno olje. Resnično, v Texasu in Oklahomi je ogromno petroleja, toda od tam do New Yorka je prav tako daleč kakor od Berlina do petrolejskih

Torpedo v trenutku izstrelitve

vrelcev na Kavkazu ali srednjem vzhodu. Rumunski izvori petroleja so Nemčiji v primeri z Ameriko takorekoč na doseg roke.

V normalnih razmerah je navadna petrolejska ladja na leto opravila 6 do 8 potovanj med petrolejskimi lukami v srednji Ameriki in pristanišči v severni Ameriki, kamor je bila namenjena. Danes je vsako tako potovanje ne samo mnogo daljše, ampak tudi mnogo nevarnejše, ker od južno-ameriških pristanišč pa do severnoameriških so ladje neprestano izpostavljene nevarnosti napadov osovinskih podmornic.

Kakšno nevarnost predstavljajo za ameriško preskrbo z bencinom in oljem podmorniški napadi, je zelo lahko izračunati. Moderna petrolejska ladja z 10.000 bruto registrskimi tonami prevaža okoli 15.000 ton bencina. Srednje velik bombnik, ki leti 3 ure do svojega cilja in nazaj, potroši za takšen let 1800 litrov, medtem ko tank srednje velikosti potrebuje za 300 km približno 600 litrov goriva. Po tem računu pomeni potopitev ene petrolejske ladje, da je dovoljno padlo v vodo 83 sovražnih letalskih napadov, v katerih bi moglo sodelovati po sto letal. Ali če zaokrenemo račun na tanke, vidimo, da je ustavilo 500 tankov, ki bi mogli z navedenim gorivom napredovati 15.000 km. Razen teh ogromnih količin, ki se vsak dan izgubljajo na morju zaradi napadov podmornic, se izgubljajo tudi velike količine na daljših potih, ki se jih morajo ladje posluževati, da bi se izognile napadom.

Pozno se je spomnila Amerika, da je začela grlati kopne zveze med nahajališči petroleja v srednji Ameriki in svojimi industrijskimi središči ter da je v zvezi v ta namen pod svojo kontrolo okoli 7.000 železniških cistern, ki so bile last manjših srednjeameriških držav. Čeprav se pospešeno grade posebni petrolejski avtomobili, se še vedno čuti letni primanjkljaj 300.000 sodov, ne računajoč pri tem izgube zaradi podmornic.

Z ozirom na te številke, ki so jih objavili ameriški strokovni listi, je razumljiva nervoznost angloameriških voditeljev. Po zanesljivih vesteh postaja vprašanje preskrbe vojne industrije s potrebnim oljem in bencinom vse težje in nevarno ograja zamlajene količine njene proizvodnje. Fantastične številke, ki so jih državni Zedinjenih držav pogosto objavljali o proizvodnji, so temeljele na pogoju zadostnih količin olja in bencina; zato so vesti o dobavah Amerike svojim zaveznikom zelo dvomljive.

Zalostno je tudi oskrbovanje ameriške vojske, ki se je izkrcala na Grenlandu, Irskem, zapadni in severni Afriki ter na srednjem vzhodu. Vedno bolj se pojavlja vprašanje, ali bo sploh mogoča oskrba vse te vojske z vojnim materialom, zlasti pa s pogonskim gorivom. Vloga ameriških čet na sedanjih ali bodočih bojiščih ne odloča več ameriški ali angleški strateg, pač pa poveljniki nemških podmornic. Na tisoče milj daleč od izkrcanih ameriških čet, tankov in letal, se odloča njihova usoda. Majhna bo namreč korist od največjih tankov in od tisočev novih letal, če ne bodo imeli pogonskega sredstva. Tudi v Ameriki se že resno in upravičeno boje, da bi zaradi delovanja osovinskih podmornic mogli ostati brez olja in bencina.

Janko Kač

Na novinah

Odlomki iz letošnje povesti Vodnikove družbe

Leto je šlo za letom. V enem je bilo več moče, v drugem suše, tretje pa je dalo vsega dovolj za ljudi in živino. Ne vojne, ne kuge, ne lakote niso motile gladkega teka življenja. Nekaj starih je pomrlo in tudi nekaj otrok, še več se jih je pa rodilo, da je rastle številu duš in ust. Med drugimi je legel v grob tudi stari Rojnik, pa je mladi gospodar Tona pripeljal domov Lahodovo Franco. Sosedo so jo takoj prekrstili v Franco. Menda zato, ker so bile same stare. Mladi ženi niso mogli vzeti njene mladosti, pa so ji zato pristrigle vsaj njeno mladostno ime.

Regulacija je prispela do Kotov, kjer se izliva v Savinjo potok Bolska. Kakor v ogromni surovobeli rakvi je ležala prej tako razbrzdana reka. Star berač leži tako v mrtvaščini.

Gmajna pa je vzbahotela v prej nezastluten zelenju. Krave rumene kakor lepo zapocene zemlje, so se prej vsa leta potikale med grmovjem in pobirale izmed njega redko travo, ki se je tjakaj zatekla pred žgocim soncem in deročimi povodnjami v varno zavetje. Sedaj so pa v dolgi vrsti kakor kosci na travniku s polnimi gobci mulile visoko travo. Site so polegale v njej, zamlajeno prežvekujoče in se grele na pomladnem soncu.

Credniku Arfar je sedel pod košato vrbo in pletel košaro, kar je začel njegov

črni Koder renčati; s prva komaj slišno. Renčanje je raslo in prešlo v oster lajev. Droben, rjav psiček je teklo po kolovozu pred enjavnim vozom, na katerem je sedel dolg, suh dedec. Nedaleč od črede je voz obstal. Počasi se je zvedel dedec na tla, snel koso izza vrzene ročice, potegnil dvakrat, trikrat premišljeno z brenikom po svetlem jeklu in zakosil v redko travo.

»Lej si ga no!« je opazoval Arfar to njegovo početje. »Kose pa še ni videla gmajna. Kdo je spet to pogruntal?« je dejal sam pri sebi.

Menda ga je gnala skrb, s čim bo napasel živino, če bi začeli oddajati še kosnjo v gmajni, kakor so se oddajali nastilj ni drva. Pobral se je zato in stopil proti koscu. Spotoma je še pogljal k čredi jalovcu, ki se je muhalo po grmovju, namesto da bi se pasla: »Le na pašo! misliš, da bom jaz kriv, če se ti bo v lačne svedilo, ko prideš v hlev.«

Kosec je mirno rezal svojo red in se ni niti ozrl, ko ga je ogovoril črednik: »Kdo pa je spet to pogruntal, Lahoda?« »Sami! mu je odvrnil vaščan in naprej rezal košato krašovko. Ni imel ugleja črednik večjeja od berača na kmetih. Za otroške roke je bilo to delo, če se še sme to pohajkovanje tako imenovati, so sodili kmetje od prvega do zadnjega. Vedel je to Arfar, pa se je že tako nava-

dil rezkih kmečkih odgovorov, da je še naprej mirno vprašal: »Boš plačal od voza?«

»Se ne vem,« se je tedaj obrnil s koso Lahoda in pričel zganjati rednjak, da bo laže pobral z vilami travo, ko je bo več skupaj.

»Slaba kupčija, če ne veš cene,« je od-majal z galaga Arfar. Vzel je z voza vile in pričel nalagati gmajniški prelast. Ta črednikova uslužnost je menda razvezala Lahoda jezik. Nastopil se je na kosišču: »Če nič ne plačaš, ni menda slaba kupčija.«

»Pojd, pojd, Lahoda!« Jozelj bo dal-jast zastoj, čeprav ne gre iz njegovega, se je nasmehnil Arfar in pokazal svoje redke, od tobaka črne zobe.

»Če si ti odrežeš doma kos kruha,« je izpregovoril Lahoda počasi poudarjajoč vsako besedo, pri tem pa brusil z dolgimi potežljajmi koso, »te kdo vpraša, koliko boš plačal zanj?«

Credniku so zastale roke, zinil je, da bi odgovoril, pa ni spravil še misli v glavo, kaj šele besede na jezik, zato so ostala usta napol odprta. Lahoda je slok pozencaval za koso, kakor da ima na povodu žival, ki grize travo. Ker pa ni Arfar nič odgovoril, se je ozrl nazaj: »Kaj si se zamaknil?« Zares je bil Arfar podoben zamaknjenemu svetniku puščavniku, kakor ga slikajo stare podobe, pred njim. Kmetove besede so šele razvezale Arfarju vez jezika:

»Zakaj take besede? Kos kruha je moj, z delom zaslužen.«

Lahoda jo je že naprej rezal, pa je ustavljal zamah svojih rok, ozrl se nazaj: »Kakor je kruh tvoj, je zemlja naša.«

»Vaša že, a ne tvoja, da bi po mili volji ravnal z njo,« ga je brez dolgega pomisleka zavrnil črednik, da se kmet ni imel še niti časa spet vpreči v posel. Namršil je sive obrvi:

»Ne bom se s teboj pričel o tem, toda toliko ti povem: Če je vsa naša, potem je toliko in toliko tudi moje. Prav tako moje, kakor je moja tale kobila ali pa hosta v Mali Reki.«

Ni čakal Lahoda, kaj bo odgovoril Arfar. Menda sploh ni pričakoval odgovora. Z dolgimi zamahi je zganjal skupaj travo, na široko prestopajoč, kakor pač hodi človek po svojem. Credniku se je za malo zdela, da ga je kmet odpravil kakor smr-kavca. O kobili in hosti bi mu še odpustil, toda o gmajni nikoli. Trideset let že preganja žival po njej. Kako, da bi ne smel niti besede ziniti o njej.

»Govoriš, kakor Laka —«

»S kočarjem me pa ne boš čredil, čeprav si črednik,« se je ostro obrnil Lahoda, dvignivši koso. Kdor bi ne poznal Lahoda, bi mislil, da se bo zdaj pa zdaj s koso pogljal na nasprotnika. Ta pa je vedel, da se Franc že kot fant ni nikoli pretepal, mimo tega pa je imel sam v rokah železne vile, zato se ni dal kar tako ugnati:

»Pusti vendar, da ti povem do konca! Gmajno si lastijo kočarji, vam si je ni treba, ker je tako vaša. Da bi bila pa tvoja, ni in ne bo res nikoli!«

»Ne bom se s teboj pričel o tem, ne zato, ker ti nisem dolžan odgovorjati, temveč zato, ker boš kmalu videl, da imam prav.«

Spet se je pogljal s koso naprej. Črednik je uvidel, da ne bo mogel več spravi-

viti iz kmeta, zato je vzel grablje in pričel grabiti za koscem. Tiho sta naložila voz. Arfarju pa je ni dalo miru, da ne bi spet načel prekinjenega pogovora.

»Slab prelast bo,« je poizkusil spet ujeti pretrgano nit. Pri teh besedah mu je ušel pogled na kobilo, ki ni bila vajeta, Rčka, temveč zračenja. Pa se je spomnil, da je ona že na času, in je vprašal: »Kaj pa Rčka, še ni povrgla?«

Nehote je zgrabil kmeta tam, kjer je najbolj dostopen. Raje ko o vsem drugem, govori kmet o svojih konjih. Deset fara okoli pozna vse in ve, kako gredo iz roke v roko, bolj kakor za ljudi. Če se mu hoče prikupiti, ne hvali mu čene, ne otrok. Mimo kozolca velja ves njegov ponos konjem.

Pred leti sta se srečala dva voza na veliki cesti. Na enem je sedel kmet s svojim sinom. V drugem pa je vozil hlapec sosednjega župnika. »Vidiš sinko, to sta farovški kobilici!« Na glas je rekel, kakor se pač govori na prostem polju, na ga je čul tudi župnik in se oglasil: »Farovške kobilice poznaj, božjega namestnika pa ne.« V občudovanju kobilic je namreč kmet pozabil pozdraviti gospoda.

Te zgodbe se je spomnil Arfar, ko mu je ves domačen odgovoril Lahoda, kakor da sta se ves čas šalila, na pa prerakala. »Zdaj pa zdaj bo. Pa mi je zmanjkalo sena. Na travniku je rast še premlada za upkro žival, naposoda pa tudi za denar ga nisem mogel dobiti nikjer, pa sem si mislil: V gmajno stopim, pa nastrgam za nekaj karušljav travo in jo posušim. Če ima kobila pravico do pašne, jo ima menda tudi do trave, če ji jo jaz nakosim v gmajni. Meniš, da ni tako?«

Kronika

• Jezuitski general je nevarno obolet. Iz Rima poročajo, da je jezuitski general pater Ledochowski nevarno obolet in zelo oslabil. Te dni ga je obiskal vatikanski državni tajnik kardinal Maglione in mu podel poseben papežev blagoslov.

• Polnočnice v vojni dobi. V zvezi s predpisom o zatajnitvi je papež Pij XII. že leta 1940. določil naslednje glede polnočnic. Ordinariati lahko določijo, ali bo polnočna masa po stolnicah in župnih cerkvah že popoldne. V takem primeru lahko celebrant bere na sveti dan samo dve maši in se mora od polnoči dalje vzdržati jedi in pijače. Ta vzdržnost je predpisana tudi za 4 ure pred popoldanskim ali večernim opravilom. Vemiki, ki se udeležijo takih maš, izpolnijo svojo versko dolžnost in lahko pristopijo tudi k obhajilni mizi, če so štiri ure prej vzdržali jedi in pijače. Obhajajo se lahko, četudi so že bili tisto jutro ali popoldne obhajani. Pač pa na sveti dan ne smejo pristopiti k obhajilni mizi.

• Veliko romanje v Meko. Kakor poročajo »Messaggero«, je pretekli tork predpela s parnikom »Taief« veliko število egiptovskih in palestinskih romarjev v Džido. Ker so osne sile jamčile, da ne bo nobenih ovir, je bila plovnata po Rdečem morju docela mirna. Na podlagi teh razstav je dostojalno prihajalo v Meko kakih 10.000 romarjev iz raznih krajev, koder prebivajo mohamedanci.

• Pokop grofa Berchtolda. Kakor smo poročali, je 21. novembra umrl na svojem gradu nedaleč od Sopronja na Madžarskem grof Leopold Berchtold, ki je dočkal visoko starost 80 let. Grof Berchtold je vsekar zgodovinska oseba, saj je vodil znanje politiko bivše avstrogrške monarhije v njenih najusodnejših letih okrog prve svetovne vojne. V raznih knjigah je opisana njegova takratna odgovorna vloga. Te dni je bil grof Berchtold prepeljan v Buhlav na Moravskem, kjer so ga položili v rodniško grobnico.

• Nova apeninska cesta. Širokopotezna italijanska gradbenost tudi v vojni ne počiva. Pravkar poročajo, da je bila po 13-letnem trdem delu dovršena nova cesta,

ki drži iz Forlija čez apeninski prelas v Arezzo. Tako je bila dosežena najkrajša in najudobnejša zveza med Adrijo in Tirrenskim morjem. Obenem veže ta cesta Mussolinijev rojstni kraj z Rimom.

• Ljubavno potovanje severnega jelena. Pred dvema mesecema je spaval neki severni jelen s švedskega na Dansko. Nikdo ga ni oviral. Lovci sodijo, da se je hotel sestati s košuto svojega rodu, ki je pred nekaj leti splavala v isti smeri in se je udomačila v gozdovih severno od Kodanja. Kjer naj bi nastala nova rodovina severnih jelenov. Vendar sodijo danski gozdarji, da je pogumni jelen zamenjkal svojo košuto na Danskem in da je neutrušen splaval nazaj na Švedsko.

• Dete v porušeni hiši. V Mislinu na južnem Češkem so je sesula neka hiša. Gospodinja, ki je imela opravka s kuho, je bila zasuta in ranjena od tramovja. Spravili so jo v bolnišnico. Otrok, ki je spal v zibki, pa je ostal kakor po čudežu docela nepoškodovan in se ni niti prebudil iz sladkega spanja, ko se je vse rušilo nad njim in okrog njega.

• Popis žrtve vojne v Rumuniji. Ministrsko predstavitelj je odredil splošen popis vojnih ranjencev kakor tudi vojnih vdov in sirot iz sedanje in prve svetovne vojne. Popis je za vse žrtve vojne obvezen.

• O pestrem živalskem prijateljstvu. ki nudi nenavaden vzgled materinske ljubezni do živali, poročajo iz Mechnichu v Nemčiji. Velika psica volčje pasme, ki ima tri mladiče, doji poleg njih še dva kunca. Toda to ji še ni bilo dovolj. Dojiti je začela tudi mladega ježa, ki so ga nedavno prinesli k hiši, pa ga je dojeval volčjakinja brž popadla in ga odnesla v svojo hišico.

• Kako je jugoslovanska armada napadla in razpadla. Revija »Militärwissenschaftliche Rundschau«, ki jo izdaja nemško vrhovno poveljstvo, je objavila v zadnji številki daljši članek, v katerem opisuje dramatične dni lanskega vojnega pohoda na Balkan. Članek povzema razni nemški dnevniki. V uvodu opisuje priprave bivše Jugoslavije ter znani upor dne 27. marca 1941. O moči bivše jugoslovanske vojske, pravi revija, tudi še danes ni znani točni podatki. Cenjena je bila na 1.5 do 1.9 milijona mož, vendar menda ni prekoračila milijona. Nato opisuje revija do podrobnosti, kako se je razvijal pohod.

• 433 smrtnih žrtve v Bostonu. V nekem nočnem lokalu v Bostonu je nastal požar, ki je zahteval 433 smrtnih žrtve. Verjetno pa se bo število še povečalo. Od 750 oseb, ki so bile ob izbruhu požara v dvorani, jih je stalo nepoškodovanih samo kakih sto. Po velikem požaru gledališča v Chicagu leta 1902., pri katerem je prišlo ob življenje 575 oseb, ni bilo podobne nesreče v Zedinjenih državah. Policia v Bostonu je objavila, da je neki filmski statist priznal, da je nehoti zadel požar. Odvrnil je gorečo vžgalico med umetne palme, razpostavljene v lokalu, ker je zmotno mislil, da so iz negorljivosti snovi. Požar se je takoj razmahnil in splošni preplah je le še povečal število žrtve.

• Pogumna fotografinja v kletki tigrov. K Hagenbecku na Dunaju se je pripeljala znana nemška fotografinja Heda Waltherjeva iz Berlina. Prišla je fotografirati najmlajšo jahačico na svetu, 13letno Ingo Gautierjevo. Fotografirala je vse žilavne konje, nato pa je stopila tudi v kletko, kjer ima krotilec Matthes svoje krasne tigre. Waltherjeva bo fotografirala tudi nekatere znane osebe na Dunaju. Izdala bo novo knjigo s posnetki iz dunajskega življenja.

• Dva kolodvorska tatova obsojena na smrt. Pred dunajskim posebnim sodiščem sta se morala te dni zagovarjati dva poliklicna zakrknjena zločinci, ki sta bila že večkrat kaznovana. To sta 32letni Fran Walla in že desetkrat prekaznovani 30letni Janez Brandstätter. Obtožnina jima je očitala, da je Walla na dunajskem vzhodnem kolodvoru ukradel 8 kovčegov z obleko in iragotinami, nadalje se je polstisl zaboja, v katerem je bilo 272 zapesnih uric, pokradel pa je še 14 zabojev, v katerih so bila večnoma živila. Celotni plen je bil vreden 5.000 mark. Brandstätter je odkupil precej plena. Kot ljudska škodljivca sta bila oba obsojena na smrt, nekateri njihovi pomočniki in zavezniki pa so bili obsojeni na 3 do 6 let ječe.

• Novi učni tečaj za posumne predmete: knjigovodstvo, korespondenca, stenografija, strojeplje, italijanska, nemščina itd. se prične 7. in 9. decembra. Nižji in višji oddelki z ozirom na predizobrazbo. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake inje posebni oddelki. Učnina zmerna. Prijave se sprejemajo dnevno v pisarni ravnatelstva. Izdaja predmeta po želji. Dnevi in učne ure dogovorno z obiskovalci dopolne, popoldne ali zvečer. Novi prospekti na razpolago: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Domobranska 15.

Nacetu Banku v spomin

Naceta Banka ni več! Kdo ga ni poznal? Čez 38 let je vodil svoje poslovanje in znano gostilno »Pri Nacetu« na Smartinski cesti. Mimo nje so se vrstili dan za dnem nešteti pogrebni sprevedi. Nazaj grede so se pogrebi utrjeni oglašali pri njem, da se odpočijejo in najdejo uteh v medsebojnih razgovorih in spominih na preminule. Pa tudi številni obiskovalci se svečijo in že zaradi njih gornil tam pri Sv. Križu, ki so hodili ob obeliskih ali na praznike, posvečene rajnim, častit spomin svojih dragih, so se shajali »Pri Nacetu«. Pa ne samo romarji k Sv. Križu, marveč tudi cele procesije ljudi, potrebni dobre gostilniške hiše, so prihajale tja vsak dan. Vsi ti so našli pri Nacetu redko gostoljubnost in v polni meri vse ono, kar zmora dobra gostilna. Nace Banko je bil v svojem poklicu vzor pravega gostilničarja. Za vsakega gosta posebej se je vedno zanimal ter poskrbel, da je bil zadovoljivo postrežen iz njegove kletke so prihajala najboljša vina iz kuhinje pa izvrstno pripravljena okrepila. Vse je osebno nadzoroval in če je utegnil tudi sam prisikati k postrežbi. Bil je gibčen in mladinski neutrudljiv pri izvrševanju svojega poklica. Privoščil je vsakemu svojo besedo, žalostne je znal potolažiti, veselil družbi pa je bil prijeten družabnik.

Kakor je bil Nace v svojem domu skrben gospodar, tako je našel tudi časa, ki ga je posvetil stanovskim organizacijam in javnemu delu. Čez 20 let je bil eden izmed vodilnih odbornikov Gostilniške zadrge v Ljubljani. Opravljal je odborniške funkcije številnih dobrodelnih in narodnih društev. Posebno vneto in poštvalno je sodeloval pri ustanovitvi Gostilniške pivovarne v Laškem, kjer je bil od pričetka marljiv član upravnega pozneje pa nadzorstvenega sveta.

Pokojni Nace je bil dober družinski oče. Z gospo soprogo, ki mu je bila vedno zvesta družica in pomočnica, sta vzorno vzgojila svoj naračaj ter mu pripravila pogoje za dobro bodočnost.

Se krepki in v najboljših letih je pokojni Nace Banko dovršil svojo življenjsko nalogo. Sreda dela ga je poklicala neizprosna smrt na ono pot, po kateri je videl toliko svojih prijateljev in znancev odhajati k zadnjemu počitku. In ko smo ga spremljali na tej poti, so nam prihajale v spomin vse njegove vrline in mnogo vseh in žalostnih trenutkov, ki smo jih preživeli z njim. Zavedali smo se, da spremljamo mogo, kakršnih ni mnogo in kakršnih bi več želeli. Številne množice, ki so se zgrinjale okrog njegovega zadnjega doma so pričale o veliki priljubljenosti in popularnosti pokojnega. Ohranimo ga v lepem spominu!

P. G. Wodehouse

PODIJETNI SAM

Humorističen roman

Ugotovitev, da gospod Wrenn (ki ga je bil na dan Samovega prihoda spretno otipal v svoji pisarni) nima hčerke, je bila lorda Tilburyja takrat močno pomirila. Francie, ki se je drugače tako redko motila v takih stvareh, je bila torej vendarle na krivi poti, ko je obdolžila Sama, da je najel vilo »Mon Repos« zato, ker hoče stanovati v bližini kakega dekleta, ki mu je všeč. Zdaj je mahoma z grozo spoznal, da se sestra ni bila zmotila.

Ko je še boljše opazoval nič hudega ne slutečega gostitelja, so jeli gostje prihajati. Toda njegovi zagrenjeni duši jih ni bilo mar. Kakor skozi megle je videl, da je prišel mimo njega mlad človek kunčjega obraza, drug mlad človek z obrazom drugega kunca in dvoje majhnih, oglatih prikazni, ena plavih, druga temnih las, ki sta utegnili biti bodi si sestrji, bodi si ženi omenjenih dveh kunčjeglavcev. Nazadnje je prišla neka gospa, že davno vzvišena nad grešne izkušnje; Braddock jo je predstavil za svojo teto Julijo, a njegovo lordstvo se niti ob njenem pojavljanju ni blagovolilo zdravititi iz mračnih misli, ki so ga morile.

Kmalu nato je vstopil Sam, in nazadnje, ko si je bil njegovo lordstvo že malce opomogel in jel ogledovati neko sliko, je Sledod odprl skledo rano svojih ust ter naznanil »gospoda Wrenna in njegovo nečakinja gospodično Derrickovc«. Lord Til-

bury je obrnil sliki hrbet in se sunkoma okrenil proti novima došlecema.

Da mu ni bila glava tako polna predsodkov, bi bil sam pri sebi nedvomno pohvalil Kayino vnarnost, kajti, kakor vsi veliki ljudje, je imel tudi on bistro oko za žensko lepoto, in mladenka je bila v svoji zlatorumeni obleki (poslednjem ostanku iz midwayskega brodoloma) zelo mikavna na pogled. Ob tem stanju stvari pa je mogla Kayina lepota samo povečati lordovo neodobravanje in njegovo slabo voljo. Z neakinsko grozo jo je jel opazovati. Ko bi bil kdo pazil nanj, bi se mu bil zdel podoban starim očetom v pustolovskih filmih, ki poskušajo vsa sredstva, da bi rešili sina iz nevarnega položaja.

A prav tedaj se je zgodilo nekaj, kar mu je vrglo v zagrenjeno dušo prvi žarek upanja in svetlobe. Samu, ki se je bil iz vjdnosti pomudil pri teti Juliji in je v njeni družbi užival kakor na trnjevem ležišču, je bilo nazadnje uspešno, da se je izmuznil iz njenega območja in poletel h Kayi. Toda lord Tilbury, ki je napeto opazoval ves prizor, je videl, kako se je deklčin obraz še tisti mah izpremenil v kos ledu. Zaradi glose spodobnosti je izpregovorila z mladim človekom besedico ali dve, nato pa obrnila glavico drugam in začela z enim izmed obeh kunčjeglavcev živahen pomenek. Sama, ki je stal z odprtimi usti kakor človek, ki v temi trči ob neopažen zid, pa je neutegoma spet zakvačila teta Julija, ki je frotala po njegovi soseslini.

Lorda Tilburyja se je polastil prelesten občutek olajšanja. V svojih mladih letih je bil uslužbenec »Empress Rooms«, znanih plesnih dvorani v Zahod-

nem Kensingtonu, in kot tak neštetočrat priča podobnega zaledenjenja obrazov plesalcev in plesalk; vedel je, kaj to pomeni. V sedanjem primeru je mogel biti pomen samo eden: gospodična Kay, čeprav sosedka mladega Sama, je bila s svojimi srčnimi čustvi zelo, zelo daleč od njega. Ko je tako ugotovil, da obstoji ljubezen, če sploh obstoji, samo pri eni izmed prizadetih strank, se je sklenil posvetiti mojstrstvinam Braddockovega kuharja, ki je bil gotovo tudi nocoj dostojno pokazal, kaj zna.

Ko je sedel za mizo, je videl, da je dobila Kay mesto na njegovi desnici; to ga je tem bolj razveselilo; ker mu je bilo zdaj srce polno spoštovanja in hvaležnosti do nje. Njegova navada sicer ni bila, da bi se pri ikri razgovorjal; a kakor hitro jo je v pobožnem molku do zadnje mrvice pospravil, se je s svetlim nasmeškom obrnil k dekletu.

»Slišim, da stanujete v Valley Fieldsu, gospodična Derrick,« je rekel, da bi spravljal kramljanje in tek.

»Res je,« je Kay kratko odgovorila.

»Lep kraj!«

»Prekrasen.«

»Solski park je pravo čudo.«

»Zares.«

»Ste si ogledali galerijo slik?«

»O da. Že nekajkrat.«

Podali so ribo... Morski jezik »à la meunière«.

Lord Tilbury nikakor ni imel navade, da bi se pri ribi pomenkoval.

»Moj prijatelj Sam Shottor je menda tudi med vašimi srečnimi sosedmi,« je znova začel, ko se je bil

KLOBUČARNA »PAJKE«

nam strokovnjaki očeti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po naključnih cenah. Lastna delavnica. — Se pripravite!

RUDOLF PAJKE, Sv. Petra c. 38.

IZ LJUBLJANE

u— Miklavž brez belega plašča. Dobrotni svetnik z dolgo sivo brado prav rad goduje v snegu. Letos pa nam je z njim prišel zanesel. Je namreč tega rajši dal drugih dobrot. Miklavžev sejem se je posebno zadržal dva dni kar veselo razvil, saj pa je tudi bilo na ponujo marsikaj dobrega, ljubkega in zanimivega. Ljudje so pridno kupovali zlasti v večernih urah, ko je Kongresni trg ob svitu luči po stojnicah in ob vpitju mladine (šibe, šibe!) nudil tisto vabljivo sliko, ki je enkrat na leto v stari tradiciji Ljubljane. Sodimo, da so trgovine z igračami in galanterijo letos še kar zadovoljivo odrezale. Prav posebno živahno kupčijo pa opažamo po knjigarnah. Ljudje so spoznali, da je knjiga najlepša in najcenejša dragotina, zato jo kupujejo zase, za svoje, za prijatelje. Marsikateri knjiga je že docela pošla. Kar jih izide v novih nakladah, takoj najdemo pot v vedno širši krog ljubljanskih bralcev. — Toda vrnimo se k vremenu. Mraz je odjenski, je znosen in svež. V petek čez dan je živo srebro doseglo 20° C nad ničlo, včeraj jutraj pa je bilo na —0,8° C. Nebo je sivo, vendar zaenkrat ne obeta padavin. V kmečki govorici je jutrišnji godovnjak prav tako častitljiv kakor sv. Miklavž, saj govorimo Slovenci: »Kar je žena, to je mož, pravi sv. Ambrož. Pa pravi sv. Blaž, da je to laž!«

u— Nov grob. Nepričakovano je v 57. letu starosti preminil vlakovodja g. Alojz Šabec. Za njim žalujejo soproga Terezija, sinova Stanislav in Silvester ter drugo sorodstvo. K večjemu počitku bodo blagega pokojnika spremili v nedeljo ob pol 15. iz kapele sv. Frančiška na žalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Svojem izrekanu naše iskreno sožalje!

u— Promocija. V soboto dne 5. decembra je bil promoviran na univerzi v Ljubljani za doktorja filozofije g. Marjan Čadež, sin meteorologa dr. Franca Čadeža. Iskreno čestitamo.

u— Rekord v dajanju krvi. Pokle dajalcev krvi je poštvalen in plemenit, nikakor pa ni zavidijsen vreden. Posebno lep zgled take poštvalnosti za trpeče je podal g. Nace Oblak, ki je šel med dajalce krvi v začetku decembra leta 1939. Danes mine ravno leto dni, v katerem je 28 krat dal kri za bolnika. Vsega skupaj je v teku 12 mesecev dal 11.690 kubničnih centimetrov krvi. V celoti pa so mu v teku trih let že 41 krat vzeli kri in je bilo 17.000 kubničnih cm. G. Nace Oblak je ob svoji abrahamskosti še vedno tak hrust, kakršnega poznamo iz prejšnjih let. Kljub poštvalnemu dajanju krvi ne čuti izčrpanosti, vsi, kakor je bil potreben okrepitevi, ki si je pri zaslužku 50 stotink za kubnični centimeter krvi seveda ne more kaj čisti privoščiti. Vsake tri mesece gre na zdravniško preiskavo in vselaj ga spozna za zdravega, čeprav je preiskava zelo stroga. Kri je dal trpečim bolnikom v raznih ljubljanskih zdraviliščih. V nujnih primerih so že prišli ponj z avtom ponči na dom. Vsekakor je poštvalnost g. Nace Oblaka vrhna pohvale in priznanja.

u— Vse tramvajске proge so dobro zasledne, a med najbolj obloženimi je gotovo proga od magistrata do Rakovnika. Posebno zdaj, ko se je mladina vrnila v šole, so tramvaj da za dnem podobni čelmin rojem. Pred magistratom, kakor tudi ob vstopanju na Rakovniku je zlasti v jutranjih, opoldanskih in večernih urah velik naval. Zgodi se, da prispe marketeri uslužbenec z m. sečno karto prepozno v mesto. Zato raprošajo prizadeti, naj bi dala uprava na razpolago dovolj rezervnih voz.

u— Za red v tramvajih. Po uredbi Visokega komisarja, ki vs. buje predpise za rednejše obratovanje tramvajskih voz in ki je bila od potujočega občinstva sprejeta z zadovoljstvom, se vrši promet na električni cestni železnici mnogo hitreje. Veliki dvojezični napis ob sprednjih in zadnjih vratih opozarjajo občinstvo, kje sme in kje ne sme vstopati. Pri sprednjih vratih sta napis: »Ni vstopa! pri zadnjih pa: Vstop! Napisu so zelo vidni. Potniki so se začeli tudi v notranjosti vozov smotno pomikati proti sprednjim vratom, kjer je izstop.

u— Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal od sobote od 20. ure do ponedeljka lo 8. ure jutraj mestni viš. zdravstveni svetnik dr. Mis Franta, Poljanska cesta 15.

u— Danes otvoritev razstave Mušič — Sedej — Zonič. Od 10. ure dalje bo odprta v Jakopičevem paviljonu razstava omenjene trojice naših slikarjev. Jovan Zonič, ki je preživel zadnjih 10 let v Parizu, prvič razstavlja v Ljubljani. Mušič in Sedej sta pa naša mu občinstvo dobro znana. Razstavljen bo okoli 60 samih novejših del. olj, gvašev in risb. Med osta-

lim razstavlja Bonifacija risb na Njagorščev »Gorski Vijenec«.

u— Jutri v ponedeljek bo ob 18. uri v veliki unioneški dvorani III. simfončni koncert letošnje sezone pod vodstvom dirigenta Draga Marja Šijanica in s sodelovanjem pianista prof. Antona Trosta. Spored bo izvajal simfončni orkester, ki ga sestavljajo člani radijskega in opernega orkestra. Spored bo naslednji: 1. Rossini: predigra k operi »Tankrel«; 2. Grieg: Koncert za klavir in orkester. Solist pianist prof. Anton Trost; 3. Lajovic: Andante za veliki orkester; 4. Dvorak: Divja žena. Simfončna pesnitev; 5. Dvorak: Dva slovanska plesa. Opozorjamo na točni začetek ob 18. uri, kakor tudi na to, da so vstopnice že vse razprodane.

u— Salame in krvavice naprodaj. Sindikat mesarjev in klobasničarjev v Ljubljani sporoča po nalogu Visokega Komisarijata cenjenemu občinstvu, da bodo prodajali v Ljubljani v sredo dne 9. decembra o 18. do 12. ure mesarji na nabavne knjižice za meso po 10 dkg salam odnosno krvavice na osebo.

u— Proti kašlju in hripavosti Vam priporočamo lekarna Hočevar v šiški svoje zdravilne karamelle.

u— Potrošnikom kuriva, ki niso navedli dobavitelja in potrošnikom, ki so istega zabavili zaradi opustitve trgovine, lahko postreže s kurivom tudi tv. Gombač Lija, Gledališka ulica 14, trgovina s kurivom.

u— Kolektivna pogodba za trgovinske nameščence. Poviški plač, ki jih je dovolil Visoki komisar za ljubljansko pokrajino z naredbom z dne 5. julija 1941/XX, št. 60, Službeni list 54/1941 in v veljavnostjo z dne 1. julija 1941, se morajo všteti v osnovo, od katere se računajo poviški po kolektivni pogodbi. Za slučaj, če je bil izplačan povišek plače, ki je znašal po naredbi Vis. komisarja za minimalno plačo 20%, pozneje kot 1. julija 1941, se mora ta povišek tudi všteti v osnovo plače, ki je merodajna za poviške po kolektivni pogodbi. Nameščenci imajo celo pravico, da za nazaj zahtevajo izplačilo poviškov, v kolikor niso bili izplačani že 1. julija 1941. Trgovinski nameščenci dobe vse informacije glede tolačenja kolektivne pogodbe v Trgovinskem oddelku Pokrajinske delavske zveze na Miklošičevi cesti št. 22/1, soba 17.

u— Oddelk trgovinskih delojemalcev Pokrajinske delavske zveze v Ljubljani sklicuje sestanke osebja svobodnih poklicev za turek, dne 8. decembra 1942 ob 10. uri dopolne v uradnih prostorih Trgovinskega oddelka PDZ, Miklošičeva cesta 22/1 (palaca Delavske zbornice) prostori nad knjižnico. Vabimo vse pomožno osebje, zaposlene pri zdravniških, zobozdravniških in veterinarjih, da se tega sestanka zanesljivo udeležijo. Plačilni in službeni pogoji tega pomožnega osebja so skrajno slabi in neurejeni. Vršili se bo razgovor, kako izboljšati sedanji položaj. Prosimo vse zainteresirane, da pripeljejo na sestanke tudi svoje stanovske tovariše in tovarišice.

u— Jezikovni tečaji — Italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 — prične dne 7. decembra. Pouk dopolne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— S prometom na nakaznice Vas bo vestno postregla trvdka »GORIVO«, Karlovska 8.

u— Učite se strojeplja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaj prične 7. in 9. dec. Najuspešnejša desetstarna učna metoda. Vaje po diktatu, vaje v spisovanje pism, uradnih vlog, prošelj, računov, tiskovnih itd. Specialna strojepljsna šola: največja moderna strojepljsna, stroji raznovrstnih sistemov. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake inje posebni oddelki. Novi tečaji tudi za knjigovodstvo, stenografijo, italijansko, nemščino, itd. Izbira predmetov po želji. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Prospekti s slikami na razpolago: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Domobranska 15.

u— Namesto venca za pokojnim Bankom Ignacijem daruje Jelenič Jernej Društvu slepih 200 lir.

u— Osnutki proračunov mestne občine Ljubljanske za 1.1943. so izdelani ter so po § 117 zakona o mestnih občinah od 5. do vključne 9. decembra t. l. razgrnjeni občinstvu v prostorih mestnega trošarinskega oddelka, Lingarjeva ulica št. 1. I. nadstropje desno, soba št. 23. Vsak član mesta in tudi vsaka oseba, ki plačuje neposredni davek od imetja v občini, ima pravico napraviti svoje pripombe k osnutkom proračunov v tem roku.

u— Nesreče. V petek so sprejeli v ljubljansko bolnišnico samo 4 ponesrečence. Pri tramvajski ne-reči na Borštnikovem trgu je bila poškodovana 35 letna potrošnica Amalija Korošičeva iz Ljubljane. Na krožni žagi si je porazal prste na levici 26 letni delavec Franc Remic z Dobrove. M hael Grčar, 35 letni kletar iz Ljubljane,

je padel iz si poškodoval koleno dame Boge. Na slomovnici pa si je porazal prste na levici 39 letni delavec Jože Novak iz Spodnje Zadobrove.

Iz Hrvatske

Odlikovanja hrvatskih letalcev. Ob povratku pete bombniške skupine z vzhodne fronte, je bila na zagrebškem letališču velika vojaška svečanost. Odlikovani so bili poveljniki let. bniškega krkela podpolkovnik Nikola Mikec in člani posadke. Za svoje zasluge so napredovali v čin nadporočnika poročnik Stjepan Horvat, Mirko Vreš in Marin Perović; v čin poročnika zastavnik Andjelko Beković; v čin zastavnika pa častniški namestnik Milan Peršić.

Literarni večer nemškega književnika. Starostni predsednik Društva nemških književnikov Hans Friedrich Blunck bo na povabilo nemško-hrvatskega društva 7. t. m. na zagrebški ljudski univerzi bral iz svojih del. Za naslednji dan je nemški književnik povabljen v Varaždin.

Podaljšanje medicinskega študija. Prosvetni minister je razveljavil odredbo z dne 30. januarja 1942, s katero je bil medicinski študij skrajšan na 4 leta. Odslej bo trajal medicinski študij spet 6 let, oziroma 12 semestrov.

Za ranjene hrvatske vojske so darovali v Nemčiji zaposleni hrvatski delavci Rdečemu križu 100.000 kun.

Francel poje v »Turandot«. Kakor znano, nastopa bivši prvak ljubljanske Opere v tekoči sezoni v Zagrebu. »Hrvatski Narod« poroča, da je imel Francel s partijo princa Calafa v Puccinijevi operi »Turandot« popoln uspeh.

Božična fotografska razstava. Za božič bodo v Zagrebu priredili mednarodno fotografsko razstavo pod naslovom »Umetniška fotografija narodov nove Evrope«. Na razstavi bodo sodelovale Nemčija, Italija, Španija, Bolgarija, Finska in Slovaška.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Nedelja, 6. dec.: ob 10.: Snegulčica. Miklavžev nastop. Mladinska predstava. Izven. Cene od 12 lir navzdol. Ob 17.: Ples v Trnovem. Izven. Cene od 18 lir navzdol.

Ponedeljek, 7.: Zaprt.

Torek, 8.: ob 14.: Petrekove poslednje sanje. Prvič v sezoni. Mladinska predstava. Nastop Miklavža. Izven. Cene od 12 lir navzdol. Ob 17.: Ples v Trnovem. Izven.

Miklavževanje v Drami. Starše in mladino opozarjamo, da bo prišel Miklavž s svojim spremstvom tudi letos v Dramo, kjer bo obdaroval pridne otroke, za katere bodo prispela darila. Prišel bo z angeli in parklji k »Snegulčici« v nedeljo ob 10. in na praznik v turek ob 14. k »Petrekovim poslednjim sanjam«. Za obe predstavi bodo veljale cene 12 lir navzdol. »Snegulčica« in »Petrekove poslednje sanje« sta dve pravilici, ki vsako leto znova potrdita nemisljivost svojega čarobnega vpliva na mladino.

OPERA

Nedelja, 6. dec.: ob 15.: Traviata. Izven. Cene od 24 lir navzdol.

Ponedeljek, 7. dec.: zaprt.

Torek, 8.: ob 10.30: Angel z avtom. Mladinska opereta. Izven. Prvič v sezoni. Cene od 20 lir navzdol. Ob 16.: Thais. Izven.

G. Verdi: »Traviata«. Opera v treh dejanjih (štiri slikah). Osebe: Violetta — Vildaljeva, Flora — Poličeva, Anina — Polajnarjeva, Alfred — Čuden, Germont — Janko, Gaston — E. Sancin, Doupoul — Anžlovor, Obigny — Dolničar, Grenvil — T. Petrovič k. g. sluga — Gregorin. Dirigent: D. Zebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, Koreograf: Ing. P. Golovin. Solo pleše Japljeva.

Letos

Ljubljana kot trgovsko mesto

Že v najstarejši dabi je bila trgovina v Ljubljani zelo razvita — Tradicija kupčije pred Miklavžem in božičem

Če Ljubljana ni dandanes predvsem trgovsko mesto, s tem ni rečeno, da ni bila včasih. Neštevilni zgodovinski viri nam pričajo, da je včasih trgovina v Ljubljani zelo cvetela in da je mesto obogatelo predvsem zaradi nje. Vladači so zelo podpirali razvoj trgovine v Ljubljani in radodarno delili meščanom izredne pravice (privilegije). Ljubljanski trgovci so trgovali tudi z drugimi deželami, številnim oddaljenimi kraji, kar je še tem bolj razširilo in utrdilo sloves ljubljanske trgovine.

Ljubljana in židi

Razumljivo je, da je Ljubljana tudi privlačila žide, kakor številna srednjeveška mesta, kjer se je obetala dobra trgovina. Toda Ljubljanci so se že v najstarejši dobi dobro zavedali židovske nevarnosti in niso dovolili, da bi se židovstvo razbobotilo v evropskih mestih in povsod so se jih otepli na vse kriplje židi so se hoteli naseliti v Ljubljani, a meščani so se temu odločno uprli. Torej mesto se ni segalo na levi breg Ljubljanice židi, ki niso mogli prodreti v mesto, so se skušali naseliti vsaj čim bliže. Tako je nastal njihov okraj na Novem trgu, najbrž že v dobi, ko še ni bil priključen k mestu. Kdaj je nastala Zidovska ulica s stranskimi ulicami, ni ugotovljeno. Znano pa je, da je bil židovski okraj zelo star. Že leta 1213 so si židi sezidali lepšo sinagogo v svojem okraju. Žeesar pač moramo sklepati, da so bili tam že dolgo prej. Dalje nam pričajo zgodovinski viri o močnih trezilih med židi in meščani v 13. stoletju. L. 1290 je prišlo do hudega spopada med židi in kristjani. Spopadi so se pogosto ponavljali zlasti pozneje, ko se je število židov pomnožilo. Ob koncu 14. in v začetku 15. stoletja je bilo že toliko židov, da so začeli nastopati proti meščanom zelo drzno. De hudih spopadov je prišlo več, ki so meščane prišli nekega žida, ki se je specializiral v kristjanko, in ga usmrtili. Židi so se zelo razburjali zaradi tega ter so izživali meščane. Vstili so se številni pretepi in sovraštvo do židov se je še poglabilo. Posebno se je vnelo sovraštvo do židov po priključitvi židovskega okraja v mesto. Meščani so si prizadevali, da bi židi zapustili mesto, a to so dosegli šele pod vladjo Maksimilijana I. l. 1513. Cesar je prepovedal židom vsako trgovino v mestu, a meščani so zahtevali tudi izgor židov iz Ljubljane. Kako hudi nasprotniki židov so bili Ljubljanci, sprevidimo iz tega, da židi niso smeli obkrožati Ljubljane niti ob sejmin, ko je bila sicer dovoljena prodaja v mestu vsakemu tučnemu trgovcu. Cesarska prepoved je ostala v veljavi tudi po smrti Maksimilijana I. Celó Jožef II., ki je bil zelo liberalen, je potrdil Maksimilijanov patent. Tako je bila Ljubljana zavarovana pred židi. Meščani so se l. 1786 lahko pohvalili, da n bilo nobenega primera, da bi židi kdaj obiskali ljubljanski trg, odnosno sejem. Če se je pa kdaj vtihtopal v Ljubljano žid in so ga prepoznali, so ga izgnali iz mesta s primernim hrupom in med splošnim odnavanjem meščanov.

Mestna in podeželska trgovina

Meščani so odločno branili svoje trgovske pravice zlasti pred plemstvom. Vedeti moramo, da so po srednjeveških razporih imeli pravico do trgovine le trgi in mesta. Prebivalstvo drugih krajev se ni smelo pečati s trgovino. Toda plemstvo je dajalo potuho podeželskim trgovcem ter je vneto podpiralo razvoj trgovine v svojih krajih. Meščani so bili odločni nasprotniki vseh podeželskih sejmov, kjer so prodajali podeželski trgovci. Nasprotnost pa je zaradi njih trpela trgovina v mestu. Tako je znan primer o sejmu v št. Vidu na Dolenjskem. Tam je bil nedeljski sejem navadno precej živahen. Dobček tega sejma se je stekal oglednemu patriarhu Meščanski trgovci so se pritožili zaradi tega sejma cesarju. Na podlagi te pritožbe je cesar prepovedal trgovanje na deželi povsod in ne le v št. Vidu. Vladači so zlasti ščitili ljubljansko trgovino s številnimi privilegiji. Ob tej priliki lahko navedemo le nekaj primerov.

Carina, mostnina in cestnina

Pospesevanju mestne trgovine so bile namenjene tudi razne davjate. Že l. 1361 je vladar zapovedal, da morajo tuji trgovci voziti vse blago, namenjeno iz Trieste na vzhod, skozi Ljubljano ter se ne smejo izogibati mostov, kjer je bilo treba plačevati mostnino. Mostnino so pobirali v mestih in trgih že od nekdaj deželni knezi. V Ljubljani so meščani dobili mostnino v najem Ljubljanci l. 1432. Mostnina je bila precej visoka. Mostnino so pobirali pri vseh mestnih vratih, ne le pri mostu. Moral je plačati vsak tudi pri tranzitu in razumljivo je, da so se zaradi tega skušali izogniti mesta.

Ljubljanski trgovci trgovali do Dunaja

V tistih časih so ljubljanski trgovci trgovali daleč v državi. Že l. 1376 je vojvoda Leopold dovolil, da so Ljubljanci smeli trgovati po Koroškem in Štajerskem z vsem blagom, razen ptujskim vinom. Kranjski trgovci so potovali do Dunaja in včasih še dalje. L. 1389 so pa dobili še pravico, da so smeli trgovati tudi z benečanskim blagom po vseh Leopoldovih mestih, celo na Dunaju.

Ljubljana in Trieste

Ljubljana kot trgovsko mesto je nekaj časa celo prednjačila Trieste. Trieste je prišel pod habsburško oblast l. 1382. Tudi Trieste je užival posebe pravice, ki so mu jih podelili avstrijski knezi. Toda kranjski deželni stanovi se na to niso ozirali ter so zahtevali, naj bi tudi Trieste kot del Kranjske pomagal nositi davčna bremena. Trieste se je temu upiral kot svobodno mesto. Trgovina je bila precej dobro razvita tudi v Triestu, vendar je bil srednjeveški Trieste manjši od Ljubljane; štel je le okrog 4000 prebivalcev. Do leta 1719 je njegovo prebivalstvo naraslo na približno 6000. Ljubljana je pa že v Valvasorjevih časih stela okrog 20.000 prebivalcev. Med ljubljanskimi in triestinskimi trgovci je prišlo kmalu do trenj, zlasti še, ker so Ljubljanci živahno kupčevali z Benečani. Od njih so kupovali predvsem dragoceno orlantsko blago in južne svilene, dišave itd. Razen tega so jih Benečani zalagali za umetno izdelanimi orodjem, lepimi tkaninami, s svilno in usnjem. Ljubljanski trgovci so pa prodajali platno, kožuho vino, železo, živo srebro itd.

Zastoj ljubljanske trgovine zaradi vojn

Ljubljanska trgovina je bila zelo prizadeta zaradi turških vojn. Ljubljanski trgovci so začeli izgubljati številna tržišča, ko so Turki protirali čedalje bolj proti

srednji Evropi. Zaradi pogostih turških napadov je ljubljanska trgovina čedalje bolj pešala, ker so dežele obubožale, tržišče je bilo manj in draginja je naglo narasla. Mestna trgovina je pa tudi čedalje bolj trpela zaradi podeželske konkurence. Zaradi razvoja podeželske trgovine se je spor med plemstvom in meščani zelo zaostрил. Kljub vsem prepovedim se je prekupčevanje nezadržno razpaslo. Kljub vsem udarcem, ki jih je doživela ljubljanska trgovina, je Ljubljana ostala ugledno trgovsko mesto. Meščani so sicer v primeri z bogastvom prejšnje čase precej obubožali, a med njimi je bilo vendar tudi poslej vsaj nekaj res bogatih trgovcev.

Ljubljanski sejmi

Še dandanes čutimo, da imajo ljubljanski sejmi, ki so se sicer sčasom spremenili v prigodno, skoraj brezpomembno kupčevanje, kakršno je n. pr. na Miklavževem sejmu, veliko tradicijo. Nekaj starega sejmkega razpoloženja je še vedno ostalo, kakor da se je v njem ohranilo izročilo o hrupnih srednjeveških sejmih. Ljubljanski sejmi so bili imenitni in v nekem pogledu jih smemo primerjati z dandanašnjimi ljubljanskimi mednarodnimi velesejmi. Posebno imeniten je bil Elizabetin sejem, ki je trajal celih 14 dni. Menda je prav zaradi tega Miklavž postal pri nas tako popularen svetnik in ga proslavljamo s takšno vneto. Najbrž ni brez pomena, da je pred Miklavžem začne sezona živahnije trgovine; ali ni v tem tradicija nekdanjega Elizabetinoga sejma? Ta sejem je dal Ljubljani Federik IV. l. 1479. V začetku vladje Friderika IV. je imela Ljubljana pravico le do dveh sejmov na leto, ob njegovi smrti l. 1493 je pa imela že 5 sejmov. Ta vladar je zelo pospeševal ljubljansko trgovino in njegova zasluga je bila tudi, da je bila zvišana mostnina. Prepovedal je prekupčevanje, ki je škodovalo mestni trgovini. Zapovedal je tudi uvoz potrebnih pridelkov v mesto, da bi prebivalstvo ne trpelo zaradi draginja.

Bolgarsko naseljevanje Tracije

Doslej se je naselilo v tej deželi že sto tisoč bolgarskih kmetov in obrtnikov

Bolgarsko notranje ministrstvo je objavilo poročilo o naseljevanju bolgarskih kmetov in obrtnikov v Traciji. Naseljevanje gre po načrtu. V Traciji se je naselilo že 100.000 bolgarskih kmetov in obrtnikov, največ v dolinah rek Mesta in Struma. Večinoma gre za povratnike, kajti zemljo in gospodarske poslepe dobe v prvi vrsti tisti bolgarski kmetje, ki so bili v Traciji naseljeni že pred prvo svetovno vojno. Bilo jih je mnogo. Po ljudskem številu, ki so ga odredili v teh krajih Francozi, je živelo v Traciji 80.000 bolgarskih kmetov, Turkov 73.000, Grkov pa 51.000. Bolgari so imeli torej relativno večino. Del bolgarskih kmetov se umaknil ob odhodu Francozov prodirajočim grškim četam preko stare bolgarske meje, drugi del se je pa v manjših skupinah prostovoljno ali proti svoji volji izselil. Končno je bila leta 1923 sklenjena med Bolgarijo in Grčijo pogodba o izmenjavi prebivalstva. Potem je ostala Tracija praktično brez bolgarskih naseljenecv.

Nemške čete, ki so lani zasedle Tracijo, so našle tam samo še okrog 3000 ortodoksnih Bolgarov in 35.000 takozvanih Pomakov. To so mohamedanski bolgarske narodnosti, ki so bili v 18. stoletju prisiljeni islamizirani. Bolgarska narodnost je to-

rej nazadovala v Traciji od 45 na pčilih 7%, dočim se je bilo število Grkov povečalo od 51.000 na 300.000, 80.000 teh Grkov se je bilo ta čas vrnilo v Grčijo in lahko bi jih bili nadomestili z bolgarskimi priseljenci, če bi bilo šlo za kmete, toda kmetov je bilo med njimi razmeroma malo. Po pretežni večini so se Grki v Traciji pečali s trgovino, kar je razumljivo, saj so izrazilo trgovski narod.

Zato Bolgariji ni lahko dati povratnikom dovolj zemlje. Velike težkoče so zlasti z dodelitvijo hiš in gospodarskih poslepi. Bolgarski parlament je moral v ta namen odobriti izdatno podporo, in še ta denarna sredstva so komaj zadostovala za najnujnejše potrebe. Toda bolgarski kmetje so skromni, podretni in iznajdljivi, tako da si znajo tudi sami pomagati. Tako so si v Traciji kljub nezadostni podpori iz javnih sredstev uredili skromne domačije. Tracija je sama po sebi rodovitna. Doslej so pridelovali kmetje v tej deželi večnoma tobak, v bodoče se bo pa moralo kmetijstvo preusmeriti na pridelovanje drugih poljskih pridelkov v prvi vrsti žita. V nekaterih krajih Tracije je zemlja tako rodovitna, da daje 2 ali celo 3 letine. Za Bolgarijo in srboh za Evropo je Tracija kot izrazito poljedelska dežela velikega pomena.

Največji podmorski predor na svetu bo vezal glavno japonsko ozemlje z otokom Kjušu

Na kolodvoru Shimonskeki v Tokiu je bila 15. t. m. popoldne lepa svečanost, ki so ji prisostvovali med drugimi japonski prometni minister Hatt in mnogi dostojanstveniki, predstavniki japonskega javnega življenja. Svečano je bil otvorjen podmorski predor, ki bo vezal glavno japonsko ozemlje z otokom Kjušu. Vožnja iz Tokia do Kagošime na omenjenem otoku je trajala doslej več dni, v bodoče se bo pa rabilo za to pot samo 31 ur 15 minut, kajti skozi podmorski predor bodo vozili tudi ekspresni vlaki.

Tako je bilo kronano delo, ki je trajalo polnih šest let in pri katerem so morali japonski tehnični in inženirski pokazati vse svoje sposobnosti in znanje. Misel zgraditi pod morjem prekop je bila sročena že leta 1896, toda minilo je dobrih 20 let preden se je 41 zakonodajna skupščina 1918 resno pozanimala za te gradbene načrte. Inflacija, ki jo je prinesla prva svetovna vojna, tu je bila na dnu, strah pa strašen potres leta 1923 sta znova zavlekla ureditvenične načrte in tako se je pričelo prekopavanje tereha šele leta 1935. Prekop so začeli kopati v novembu 1935. Kopati so začeli istočasno z dveh strani. Kako težko je bilo delo je razvidno že iz tega, da so morali delavci delati na doli hrogah pod umetnim zračnim pritiskom. Stalno veliko nevarnost je omenjala tudi morska voda, s katero so bili delavci zavarovani z debelimi cementnimi stenami v prekopu.

V juniju 1940, skoraj štiri leta potem ko so prvi zapeli krampi in lonate je padla vmesna stena med obema skupinama delavcev. V novembu istega leta so bile položene tračnice in letos 13. aprila je bilo to veliko delo japonske tehnike srečno dovršeno. Od 15. novembra pa že vozijo vlaki skozi največji podmorski predor na svetu, globoko pod japonskim morjem. Pri tem orjaškem delu je bilo zaposlenih pod vodstvom izkušenih morskih inženierjev 3.000.000 delavcev. Za posebne zasluge pri gradnji podmorskega predora je bilo odlikovanih 14 delavcev in inženierjev s cesarskimi darili, 55 pa z odlikovanji.

Kwangmsonski podmorski prekop veže glavni japonski otok Hondu z otokom Kjušu. Ta dva največja japonska otoka sta bila doslej ločena po 8 km širokem prelivu, zdaj sta pa dobila neposredno železniško zvezo. Zaenkrat je to največji podmorski prekop na svetu, saj je znatno daljši od podmorskega prekopa pri Bristolu, ki je dolg 7,4 km. Japonski predor vodi iz mesta Simonskeki na otoku Hondu do mesta Moji na otoku Kjušu.

Afrško bojišče: Italijanski protitankovski topovi odbijajo napad sovražnih tankov

Hitrost nekdanj in zdaj

Prvi vlaki so smeli voziti v Nemčiji s hitrostjo 3-5 do 7 km na uro

Hitrost ni nobeno čarovništvo in tudi nikoli ni bilo. Hitrostne rekorde so poznali ljudje v vseh časih, samo da so bili različni. V starih časih so imeli ljudje o hitrosti čisto drugačne pojme kakor jih imamo zdaj. Tako je bila v 16. stoletju prava senzacija, če je rabi poseben kurir iz Pariza do Varšave samo dva tedna. Neki kurir je rabil za pot iz Versaillesa do Rima 166 ur in to je bil že presenetljiv hitrostni rekord.

Norveški mornar Ernest Mensen rejen leta 1798 je veljal za najboljšega tekača takratnih časov. V svojem življenju je pretekel 15.000 milj. Največji uspeh je dosegel ko je pretekel in prehodil v 59 dnevih 9.000 km, ali 152 km na dan. Znameniti rekord je bil dosežen leta 1815. Potniku Nernsu se je takrat posrečilo prnesti v petih dneh vest o bitki pri Waterloo v Berlin. Za 700 km dolgo pot je rabil pet dni, kar je bil za tiste čase tudi presenetljiv rekord.

V naspregu s temi hitrostnimi rekordi so bili pa tudi drugi, ki so jih gledale oblasti po strani, in ki so naleteli na hud odpor tudi v javnosti. Spomnimo se samo, kako je bilo s prvim vlakom. Stari ljudje so vedeli o tem povedati mars kaj. V njih-

ovih očeh je bil vlak vražja iznajdba in ljudje so se ga v začetku bali. V Nemčiji je bila celo z zakonom določena največja hitrost vlakov po polju in gozdovih 7 km, skozi naseljene kraje pa 3,5 km na uro. Pa tudi s tem oblasti še niso zadovoljne. Odredile so, da mora hoditi 50 km pred vsakim vlakom mož, ki z rdečo zastavico v roki opozarja mimoidoče na nevarnost. Tako so prvi vlaki doslovno lezli po progah, zdaj bi se jim seveda smejali, če bi vozili s tako polzevo hitrostjo. Toda zakon, ki je omejeval njihovo hitrost je ostal v veljavi dolga desetletja.

Leta 1873 je zagrešil Berlinčan Phillippi nezasišen atentat proti prometni varnosti mesta. Drznil si je namreč sedeti na kolo, toda policija mu je kolezarjenje takoj prepovedala. Baron Dreis je že leta 1817 izdelal prvo kolo, toda še 56 let pozneje so smatrali to vozilo za vražjo iznajdbo. Zato je odšel Dreis s svojim izumom v Pariz, kjer ga je izpopolnil. Pa tudi tam je bila hitrost strogo omejena, tako da ni bilo nobene razlike med pešcem in kolezarjem. Prvo kolezarjenje je bilo v Parizu omejeno na posebne proge, kjer so smeli gospodje in dame v elegantnih oblekah prevlečno kolezariti v majhnih krogih.

Tudi ribe poznajo domotožje

Lososi se vedno znova vračajo iz morja v reke, kjer so se izlegli

Jegulje, ki priplavajo na drstenje v severozapadne evropske reke, imajo za seboj že dolgo življensko pot. Priplavajo namreč iz Sargaškega morja, torej iz severnega dela Atlantskega oceana, od Srednje Amerike, kjer se izležajo. Stare so že tri leta, preden dosežejo evropsko obalo. V Evropi ostanejo jegulje šest let. Če v tem času jegulje nihče ne ujame, postane prej modrikasto črna riba srebrnasto svetla. Njene oči postanejo velike, kakor oči globoko v morju živčih živali, in jegulja preneha jesti. Še enkrat krene na dolgo pot po neki navzdol na morje preko oceana tja do Sargaškega morja, kjer poskrbi za svoj zarod, potem pa pogine. Sargaško morje je del z elgami pokritega Atlantskega oceana, nekakšna plavalna morskala livada.

Nasprotno je pa pri lososu. Ta riba se drsti jeseni v rekah in potopih in v ta namen priplava pogosto do 1000 m nad morsk gladino. Ko so mladi lososi dolgi 10 do 15 cm, odplavajo po rekah v morje. V morju zraste losos tako, da meri do 1,50 m in tehta 10 do 40 kg. Najpoznejše po četrti zimi jih pa obide domotožje, da zahrepne po rekah in svoji mladosti. Domotožje jih počene prekop jezov in vodopadov po rekah nazaj, dokler ne najdejo primerne kraja za drstenje.

Pri lososih je domotožje še močnejše kakor pri jeguljah. Jeguljo sicer zene domotožje več tisoč kilometrov daleč proti Zlatiskemu toku v Sargaško morje. Toda te prvotne domovine jegulj ni težko najti, saj je velika. Jeguljam je treba samo pridružiti se velikemu tropu vračajočih se družic. Cilj je itak vsem skupen. Če pa prevzame domotožje lososa, se mora odločiti, dali mu zadostuje, da more sploh plavati po sladki vodi, po valovih rekah ali pa se mora vrniti tja, kjer je preživel svojo zgodnjo mladost, v Reno, v norveške fjorde ali k škotski obali. Ali ima točno usmerjeno domotožje? Ali ne zamenja pogosto tako blizu skupaj ležečih ustij rek? Če hočejo ptičselovci dognati pot, po kateri letijo ptice selivke proti toplemu jugu, ujamejo ptice v pozni jeseni, jim obesijo na noge obročke s številkami in jih zopet izpuste. Če tako ptice v Italiji, Grčiji, Egiptu ali Maroku ustrele in pošljejo njeno številko v domovino, se lahko dožene njena pot.

Človek bi mislil, da ribi ni mogoče pridrži obročka na trebuh ali rep. V resnici pa temu ni tako. Predstojnik državnega zavoda za sladkovodno ribe na Norveškem je napravil več poskusov, podobnih onim s pticami selivkami. Samo tako je bilo mogoče kontrolirati povratek lososov. Zdravim in krepkim ribam pritrjuje na hrbtno plavut srebrno ploščico s številko in označbo, od kod so je izpustili. Operacija ni posebno težka in riba jo lahko prenese. To lososa med plavanjem ne ovira. Mnogi dosedanje s srebrnimi ploščicami na hrbtni na dolgem potovanju presenetljivo hitrost.

Dobri poznavalci lososov znajo vedno razločevati lososov poedinih rek po velikosti in obliki telesa. Tako so točno dognali, da se lososi vedno znova vračajo k drstenju v reko, kjer so se sami izlegli. Nekoč so označili več sto mladih lososov pri Ber-

geni, da bi dobili zanesljiv dokaz o njihovem vračanju. Toda nesrečno naključje je hotelo, da so bili vsi ti lososi v morju ujeti. Lososi, ki priplavajo po rekah do morja, ne ostanejo v bližini domače obale, temveč odplavajo daleč na odprto morje. Losos, ki so mu pritrjili srebrno ploščico v Trondhjemske fjorde, je priplaval čez 11 dni že do 1.100 km oddeljenega Oslofjorda. Neki drugi losos je pa priplaval v 52 dneh 2.500 km daleč tja do Belega morja. Navzlic tem dolgim potovanjem med Arktično Rusijo, zapadno obalo Norveške, Škotske in južne Švedske, pa lososi vedno znova najdejo pot nazaj v reke, kjer so se zlegli. Kjerkoli so ujeli v rekah s srebrnimi ploščicami opremljene losose se je izkazalo, da so bil označeni v dotičnih rekah. Domotožje prežene losose vedno nazaj tja, od koder krenejo na dolgo pot.

Beljakovina v krompirju

Da je treba krompir kuhati, da ne gre beljakovina v izgubo, je splošno znano. S tem je pa izčrpan skoraj vse, kar vedo ljudje v splošnem o krompirju. En kilogram krompirja vsebuje toliko beljakovin kakor ena tretjina litra mleka. Krompirjeva beljakovina je pa zelo lahko prebavljiva. Znano je dalje, da ima krompir beljakovino v plast pod lupki. Toda kako debela je ta plast? Približno tako kakor lupki sami. Če torej lupimo surov krompir, gre v izgubo vsa beljakovina, tudi ko lupimo kuhan krompir, moramo paziti, da odstranimo z nožem samo rjavo kožo, če hočemo, da ne gre v izgubo beljakovina.

V plasti beljakovine je pa tudi barvilo rdečega in modrega krompirja. Barvilo torej ni v zunanji svetlorjavi koži, obstoji iz plutovinastih celic, temveč pod njo. Dejstvo, da vsebujejo barvilo vsebujoče celice tudi beljakovino, nam priča, da je slednja res tik pod zunanjo kožico.

Uspehi na univerzi v Bukarešti

Na univerzi v Bukarešti so bile razdeljene v okviru posebne svečanosti nagrade tistim študentom, ki so dosegli v lanskem študijskem letu posebno razveseljivo uspehe. Dobili so denarne nagrade in častne diplome. Pred razdelitvijo nagrad je prečital rektor prof. Hori pismo podpredsednika vlade prof. Mihaela Antonescu o otvoritvi novega šolskega leta, potem je pa razglasil, da bo razdeljenih 176 denarnih nagrad in knjig v vrednosti 173.000 lej.

Obvezno delo za madžarske žide

K uvedbi obveznega dela za žide pripominja madžarski tisk, da židje doslej niso hoteli opravljati težjih del. Prepustili so jih Madžarom. Madžarski tisk izraža upanje, da bo imel ta ukrep ugodne posledice. Morda se bo celo posrečilo napraviti iz nekaterih židov delovno ljudi.

Iz Severne Afrike: postojanke protitankovskih topov v akciji proti britskim oklopnim vozilom

